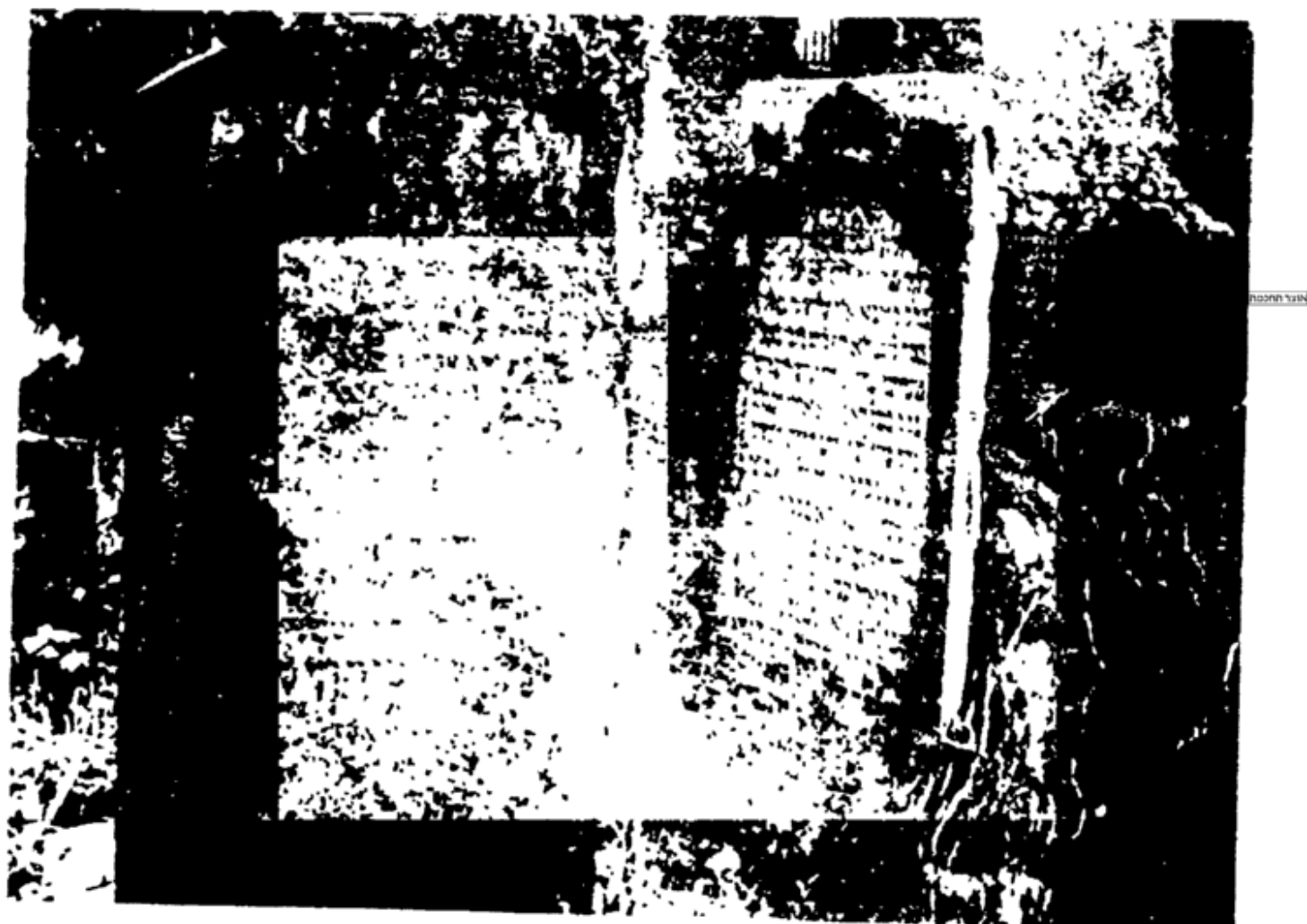

שנייטוך. מחותניו: תלמידיו המגיני שלמה, הרב צבי ב"ר עוזר, התוי"ט, הרב אברהם בנו של המשאח בנימין, והרב אהרן שמואל קיינובר שהתכתבו עמו.

פטירת המהר"ם מלובלין, ופנו אליו בשאלות גם ממוהילב שברוסיה. תחלתו לעלות לא"י נכזבה, והוא נפטר ביום כ' אדר ת' (ולא שצ"ח או ת"א). נשתמר נוסח מצבתו. בהקדמה לספר תוספות שבת מספר נכדו המחבר, כי כשנפטר נתגלה על ידי רוח אחר שהיה מסיח לפי תומו, שהכריזו בשמים פנו מקום לר' יואל מקראקא הבירה. פנחס סירקיס חיבר: ספר הב"ח, תולדותיו, משנתו, פעלו, תל-אביב תשר"מ, רפו עמ'.

בין גדולי תלמידיו: חתניו הט"ז והרב זלקלה, הרב מנחם מנדל קרוכמל בעל צמח צדק הראשון, הרב גרשון אולף אשכנזי אב"ד ניקלשבורג בעל עבודת הגרשוני שביוזוג הראשון נשא את נכדת רבו וביוז"ש היה חתן הצמח צדק (כלילת יופי, ח"ב, צב. — קיב ע"א; מרגליות, א, 315-318), הרב מנחם מנדל אורבך בעל עטרת זקנים, הרב מנחם מנדל בס אב"ד פפדי"מ ורבו של החות יאיר, הרב יצחק דרשן מקראקא, הרב צבי הירש ב"ר יוסף הכהן מח"ס נחלת צבי על שו"ע, הרב צבי הירש ב"ר שמשון טוכפירר מח"ס נחלת צבי עמ"ס אבות, הרב צבי הירש קלויזנר אב"ד לבוב ולובלין, הרב שמשון ב"ר יונה ר' אברליש מפרג אב"ד

גדולי דורו קראו לו בעל הבתים, על שם ספרו בית חדש שהוא פירוש עמוק בחריפות ובקיאות על ארבעת הטורים. נדפס בקראקא שצ"א-ת', עם קונטרס אחרון: השגות על הסמ"ע דרישה ופרישה. את החלק הרביעי השלים בנו הרב שמואל צבי הירש אחרי פטירתו, ואביו השביעו שלא לנגע בהוט עד שתושלם הדפסת הספרים. מאז נדפס במהדורות רבות, עם פנים הטור, מעבר מזה לפירוש הבית יוסף. פעמים רבות הוא דוחה את פירוש הבי"י, ומעדיף עליו את פסקי המהרש"ל. יש והוא דוחה כליל את דברי הלבוש, ומתפלא על הסמ"ע שנחק לישב תמיד את דעת הרמ"א אף בדוחק רב. העריץ את הקבלה ופיוטי הקליר, ובפירושו לעירובין נגלות ידיעותיו במתימטיקה. הרחיק את דרך הפלפול והפילוסופיה. שנים מפסקיו הרעישו את חכמי זמנו: קולתו באיסור חדש שאינו נוהג בין גויים בזמן הזה, והיתרו לרב ור"מ לקבל מתנות יותר מכדי פרנסתו כדי שיהיו דבריו נשמעים יותר לנתיבי את הנערים מקרא. דקדיק

מצבות הכ"ח החרשה והישנה

נפטרה שצ"ח. ילדיו: א. הרב יהודה אריה לייב בכורו, אב"ד חנטשין ודיין בקראקא (866); ב. 1099. הרב שמואל צבי הירש אב"ד פינטשוב, אביו של (הרב יצחק אייזיק אב"ד פרמישלא חתן המג"ש, לרעת י"א בטעות), 1098. הרב אריה יהודה לייב. נכד זה נולד סמוך לשנת ת', והיה תלמידם של אביו חורגו הט"ז שנשא את אמו, ושל הרבי ר' השל. מגיל צעיר בתכ"ג אב"ד סווירז, ובשנת תכ"ז שלחו הט"ז עם אחיו חורגו לקרשטא, לזהות על קנקנו של שבתי צבי. אח"כ כיהן בקהילות חשובות בפולין ובלויטא: בקומרנא בתכ"ח, בסטבניץ (סטופניץ) בתל"ח, בזמושץ בתמ"ב-תמ"ט, בטיקטין בתנ"ג-תנ"ה, בקראקא מאמצע תנ"ז עד תחילת תס"א (ולא תס"ה), מניסן תס"א בבריסק בה נפטר בתע"ח (ולא בתע"ג). כמה מתשובותיו בשו"ת הגאונים בתראי שערך מתשובות גאונים קדמונים, וכן בשבות יעקב, קז, ואמונת שמואל, כה. ספרו שאגת אריה, עם הוספות קול שחל של נכדו המו"ל הרב אברהם נתן נטע מייזליש מח"ס נטע שעשועים, נדפס בנאיוויט תצ"ו, ומהדורה מושלמת בשלונקי תק"ז. בשער ספרי נכדו רבי עוזיאל מייזלש מעיר חדש נאמר, שחיבר גם שמחת נתן, היה אב"ד וישיניץ בליטא, נכד הרב אריה יהודה לייב אב"ד פרמישלא ולבוב שנקרא ר' ליכלי חסיד נכד הרמ"א, נשא את נכדת הרב נחמן ליפשיץ כ"ץ רפפורט אב"ד דובנא, בתו דרעזל נישאה להרב צבי הירש מייזלש מסמייאטיטש אבי רבי עוזיאל. כנראה הוא שאירס בשנת ש"פ את בתו של ר' זנויל, אחיו של ר' חנוך ב"ר ישראל המרשלאג מחשובי הבעלי-ביתם בפראג. ילדיו: 1. הרב דוד מזמושץ, שבתו מרת יוכבד נישאה להרב לייבוש מבוטשאטש, אביהם של הרב זכריה מנדל אב"ד פודהייץ ופפד"א מח"ס מנורת זכריה, ושל מרת שפרה זו' הרב בריש בנו של הפני יהושע. ילדיהם: הרב צבי הירש רוזניש אב"ד לבוב, ומרת שרה זו' הרב צבי הירש אב"ד ביסק, שבתו מרת טויבא רייזל זו' ר' שרגא פייבש כ"ץ יולס מלבוב (מעבר לשער זכר ישעיהו; התורה והחכמה, 364); 2. 1097. הרב שמואל צבי הירש שמילא את מקום אביו ברבנות בריסק עד שנת תע"ד. נשא את בתו של רבי נחמן ליפשיץ רפפורט (453). ילדיו: 1. הרב אפרים זלמן מזמושץ, אבי הרב יהושע השל מבראד חתן הרב יעקב ב"ר יצחק באב"ד; 2. הרב יואל; 3. הרב נתן נטע; 4. הרב משה; 5. 1096. הרב נחמן סירקין אב"ד זמושץ, ומתע"ח אב"ד בריסק. ההספד שנשא עליו רח"כ נדפס בספרו, ובו מספר שהיה עמו בועד ליטא בשנת ת"פ, וחי אח"כ ל"ז שנה עד תקי"ז. לא התערב בשום מחלוקת. (על צאצאיו: מגילת יוחסין בראש זכרון יהודה, אות כב; תולדות אנשי שם אפרתי, 28; שלמי אמוני ישראל, ח"ג, 169). בנו הרב מרדכי סירקין (1095) מח"ס מים עמוקים, אביהם

שער דמוס ראשון של טור אורח חיים עם פירוש בית חדש, קראקא שצ"ט

וחשבון, ומי שבגיל יד אינו מסוגל להבין תלמוד, שילמדו אביו אומנות.

עד חיבר הגהות לש"ס ומפרשיו (ראה עליהן: הרב דוד יואל וייס, אור תורה, קעז-ח, דף קעג ע"ב-קעד ע"ב), רא"ש, טורים, ב"י, שו"ע והרמ"א בשאיפתו לנפות הגירסה, וכן הגהות על המשנה ומפרשיה, ורשה תקפ"ד. משיב נפש, פירוש מגילת רות עם באר מים על פירשי, לובלין שע"ז. שאלות ותשובות ביח הישנות, פפרימ תנ"י, והחדשות, קארעץ תקמ"ה. כמה מתשובותיו גם בשו"ת גאוני בתראי, טורקא תקכ"ד. נותרו בכתובים: פירוש על סדר התפילה בדרך הקבלה, ביאור על פודס רימונים לרמ"ק, חידושים על התלמוד, חיבור על השו"ע, וכרך שו"ת שהיה בידי נכדיו בברודי ובילנא.

נשא את מרת ביילע בת ר' אברהם הערצקעס (402).

טורוב (על שמה נקרא), סטולין ומציוב, יד ימינו של רבי אהרן מקרלין, משנת תרל"ד בירושלים ונסע למענה לחורל, מחבר ספרים; הרב יהודה אריה ליב ב"ר דוד המכונה קליש, היה גם נכדו של התורת חיים (307) (מרגליות, ב, 596-597); הנקראים על שם זקנם: הרב יואל היילפרין (מאורי גליציה, ב, 562-567); הרב יואל מבריסק אב"ד ביכוב, בנו של השאגת אריה; הרב יואל מוולאדאווי, ירש את השיט של זקנו שממנו העתיקו את הגהות הב"ח, נפטר ונטמן באוסטרהא ביום ר"ח טבת תשי"ט (מזכרת לגדולי אוסטרהא, 80); הרב יואל סג"ל אבי הרב יצחק אייזיק אברהם מלכוב ולאבין מח"ס שיח יצחק על התורה.

עיר הצדק, 62-79, 177-178, ובסוף, 41-42; הערות ותיקונים לספר עיר הצדק, 10-12, 28-29; לוחות זכרון, תרנ"ז, 14, תרס"ד, 11; תולדות הפוסקים, 185-191; רבנות, חסידות השכלה, א 84-90; לובומל, 45-51; שמואל אשכנזי, מרגליות, ג, 716-719; לתולדות, 134, 140; שמואל קלמן מירסקי, חורב, כרך ו, חו"א-ב, חשון תש"ב, 41-75; פנקס פרו"אני, 59.

441. הרב משה יפה מקראקא

יש שכתבו שהיה בנו של הרב יוסף (1008), זקנו של הלבוש (71). מזקני בית הדין בקראקא, וחיבר סדר גיטין וחליצה. בנו הרב שמואל (440) הוא אבי הבי"ח המזכיר את זקנו ביורה דעה, סימן כד, כמורכב נזכר בכבוד גדול בשישי גיטין, פרק ד', סי' לב. חתנו של רבי יצחק קלויבר (83) שהיה כנראה חרי"ז, רודו של המהרש"ל (74), ובעל אחות אמו של השארית יוסף (247). בשו"ת מילי דאבות, 561, משער שהכוונה להרב משה מרגליות מפראג (6). יש אומרים שהיה קרוב של הלבוש, ואולי הוא או בנו, הרב שמואל אחי הרב אברהם אבי הלבוש. יש סדר גט של הרב משה יפה דוד הלבוש, וכנראה איננו של אבי הבי"ח. בתשובת מהר"ם פדווא סי' מו חתם בשנת רצ"א אחד מרבני מנטובה: ר' אליעזר ב"ר משה יפה שלי"ט, ואולי היה בנו. היה ממשפחת הרב שמואל יפה אשכנזי מפרש המדרשים (422), נכד הרב שמואל לניאדו בעל הכלים (444). כך נאמר בשער ספרו של נכדו אור יקרות ולוית חן שנדפס בשנת תצ"ב, וכך גם בהקדמת נכדו לספר מנורת זכריה, ובשער הספר עץ הדעת טוב (מייזלש). יש דוחים זאת מכל וכל, מפני שלפי זמן חייהם לא היה יכול להיות נכדם.

הקדמת פסקי ושרית מהר"ש מלובלין.

442. הרב שמואל יפה-אשכנזי

נולד בשנת רפ"ה לערך בברוסה, כצעיר בניו של הרב יצחק (443). בשער כמה ספרים נמסר שהיה נכדו של

של: 1. הרב יוסף קעזיס אב"ד לברטוב, חלם ויאנוב, אבי הרב אריה ליב ניהויו (בית חדש!) חתן האור לשמים, אב"ד ואדמו"ר חלם וטומשוב (מתרי"א). אביהם של הרב יוסף אב"ד חלם (אביהם של הרב מאיר אב"ד חלם, והרב פנחס אבי רבי יהודה זינרל הי"ד האדמו"ר מסמבור בלבוב), ושל: הרב ישראל שמואל אב"ד טומשוב, אביהם של הרב משה בגרודזיסק ורבי מאיר יחיאל האדמו"ר מטומשוב וחלם (תרי"א-תרצ"ה), אבי ר' ישראל שמואל שעמדו לבחרו כרבה של חלם ונספה הי"ד. 2. הרב ישראל מפשוורסק. כנראה הוא אבי ר' משה חוטינר, אבי מרת מרים בפמורן, אם ר' ישראל שגיא (שגר) שבידו מגילת יוחסין של הענף שלו; 3. הרב יהושע השל בשקלוב שחתם בתקמ"ג על חומשי רש"י; 4. זו' הרב נתן נטע ב"ר ישעיה הכהן משברשין נכד המג"ע (דעת קדושים, 162, 169). י"א שבתו נישאה להרב יקותיאל זלמן אב"ד דרוהוביטש (1086).

עיר תהלה, 24, 29, 199; עיר הצדק, 150-154, ובסוף, 56-60; לוחות זכרון, תרנ"ז, 24, תרס"ד, 29; מרגליות, א, 227-228; לתולדות, 401-402.

ג. מרת אסתר הבכירה זו' הרב יהודה (ולא יהושע) זעלקל מזי"א אשכנזי, דיין הגדול בקראקא, ועמו בב"ד המג"ש, זרע בירך והתו"ט, ב"ר יצחק מר"ל פיוטים שנדפסו בטנהויון שני"ד עם פירוש, יחד עם ר' שמעון לוי גינצבורג. נפטרה בקראקא ביום ח' (או ה') ניסן ת"ח. בנם הרב נפתלי הירץ — ראב"ד לבוב תוך העיר משנת שצ"ו לפחות. למד אצל זקנו הבי"ח, ונשא ונתן עמו. מגדולי הדור בזמנו. נפטר ביום זאת חנוכה תכ"ד, ונשתמר נוסח מצבתו. פרטים אודותיו בכלילת יופי, ח"א, דפים מה ע"ב-מז ע"ב, ואנשי שם, 175-177. ד. מרת רבקה, השניה, זו' הטי"ז (700). אחרי פטירתה נשא את אלמנת גיסו הרב שמואל צבי הירש מפניטשוב, וי"א את אלמנת גיסו הרב יעקב. ה. זו' הרב יעקב ב"ר אלחנן, נישאה לו בשע"ד. נפטר בחיי אביו ללא חתימת זקן, כנפלו בליל ה' כ"ג אלול שפ"א. י"א שאלמנתו היא זו שנישאה לט"ז, או שהיתה נשואה לו לפני אחותה רבקה, ואין זה נכון; ו. מרת בריינדל זו' הרב משה מייזלש בהפרנס ר' חיים ב"ר (משה) אריה יהודה ליב, הידוע בשם ר' ליב חסיד מלודמיר נכד הרמ"א.

במקומות שונים רשומים רבים מנכדי הבי"ח. ביניהם: הרב לוי הכהן אב"ד קאזין וראב"ד ברודי (434); הרב יצחק מלובומל חמיו של המגיד מטריסק; הרב אשר למיל הלוי גיס הנ"ב (מרגליות, א, 249); הרב בצלאל מח"ס בשם בצלאל, אבי מרת שרה אמו של רבי שמחה בונם מפשיסחא; הרב ברוך מגדלבוים. נולד בשנת תקצ"ה לאביו הדומ"ץ הרב מרדכי ליב, אב"ד

רות אסתר ואיכה, נדפס בפפד"א תנ"י ע"י שליח צפת ר' שמעון בכר יעקב. יפה קול על שיר השירים וקהלת באיומיר תצ"ט, ע"י הרב חיים אבולעפיה חמיו של הרב יעקב בירב בעל זמרת הארץ, שאצל אביו הרב חיים היה כתב-היד. יפה עינים, דרשותיו ח"א, הדפיסם נכדו ע"י הרב יהודה אריה ממודינה, בויניציאה שצ"א. בסופו נימוקים על לשונות הרא"ם. ספריו נדפסו בכמה מהדורות, ונתחברו להם ליקוטים וקיצורים. נותרו בכתובים: יפה לבדיקה – מפתח לאגדות חז"ל (באוקספורד), יפה נוף – פירוש על מדרש שמואל, כתבי הקדש – פירוש על התנ"ך.

מאיר בניהו, תרביץ, מב, 419-460; אנציקלופדיה עברית, כרך מילואים ב, 593.

443. הרב יצחק יפה אשכנזי

נולד בשנת ר"ל לערך, וכבר בכחרותו גר בעיר ברוסה. תלמיד חכם ירא שמים, ובנו אמר עליו: איש חי עומד לפני ה'; קדוש ייאמר לו חן וישר פעלו... כל יודעיו לפנים יעידון יגידון, כי כל ימיו בצדקות וכשרות... בזכותו כל הדור היה זוכה בלי ספק. עסק במסחר והרבה בצדקה. מסר נפשו לשריפה עקב עלילה, אך גזר הדין בוטל. בזקנתו עלה לא"י, ונאלץ לחזור. רצה לשוב להתישב בה עם בניו, אלא שנפל מהמרכבה, הוצרך לחזור, ונפטר בסוף סיון ש"ט כבן תשעים. ההספד שספד לו בנו ותולדותיו, הדפיס מאיר בניהו, קובץ על יד, ח, תשל"ו, 433-449. ילדיו: א. הרב יהודה הגדול. נפטר בחשון של"ו כשנאבד בשלג, וכעבור כמה ימים נמצא מרוסק. זמן קצר לפניו נפטר ב"ג. שני אחיו. ד. הרב שמואל גדול מפרשי המדרשים (442).

444. הרב שמואל לניאדו מארם צובה

בנו של הרב אברהם (445). מכונה בעל הכלים על שם ספריו. מגדולי החכמים והדרשנים בארם צובה במאה הרביעית לאלף הששי, בזמן האריז"ל, האלשיך, רח"ו והמהרי"ט. נשלח על ידי רבי יוסף קארו לכהן כרבה של ארם צובה, וכתב אל ראשי הקהילה: שלחתי לכם איש אשר כמוני. בנסיעתו בספינה בים, היה עמו סוחר אחד שהולך כלים מלאים דגים. לפתע מת הסוחר, רב החובל הוצרך למכור את כליו, ונפלו הכלים לחבלו של הרב שמואל. התברר אחר-כך שרק למעלה היו בהם דגים, אבל בפנים היו מלאים אבנים טובות ומרגליות. נתעשר ע"ז עושר רב, הוציא הרבה לטובת קהילתו, ותיקן בה תקנות חשובות. נפטר בשנת ש"ע לערך, וי"א

הרב שמואל לניאדו (444). למד שם אצל רבו המובהק רבי יצחק בן צדיק אבן לב, שהיה ר"מ בשלונקי ומשנת רפ"ו בברוסה, ומגדולי חכמי ישראל בדור הגירוש. בשנת ש"ט נסע לקושטא ללמד תורה ולישא אשה, והתקרב כתלמיד חבר לרבי שמואל סבע, גיסו של הבית יוסף שהיה לפני כן ר"מ באדריאנופול. אחרי בואו לשם החל לדרוש ברבים. הספדו משנת ש"ב על אביו, ההדיר מאיר בניהו בקובץ על יד. בשנת שכ"ד נתמנה שם לרב, כנראה בקהל אשכנזים, והחזיק שם ישיבה שממנה יצאו מורי הוראה. בביקורו בשלונקי סמוך לשנת ש"ך הביר את אב"ד האשכנזים הרב בנימין הלוי אשכנזי, אבי הרב דוד שמילא את מקומו ונפטר בשנת ש"ל לערך, ואבי הרב מנחם מחכמי קושטא. גר כמה שנים באדריאנופול, והשלים שם בשנת ש"א את חיבורו הגדול על המדרש רבה. כנראה גלה בגלל הצרות שמונה בספרו: הפטר כספים, ורדיפות נכרים וליסטים. לפני שמי"ז היה שוב בקושטא, ושם נפטר ביום י"ט אלול שנה.

ילדיו: א. הרב יוסף בכורו, ת"ח ורופא, מחכמי קושטא. י"א כי בשנת שני"ג רצה אביו שיסייע לו ברבנות, והתנגד לכך ראש הקהל ר' מנחם הלוי קלמן, כנוכר בשו"ת מהרי"ט, ח"א, סי' לב, דף כ"ח ע"ד; ב. הרב יצחק. השתדל בהדפסת ספרי אביו, אלא שנפטר כמה שנים אחריו, וכתבי היד עברו לטיפולו של בנו הרב מנחם; ג. זו"ה הרב אלעזר פסח מחכמי קושטא. חמיו הביא פירוש בשמו. נפטר בשנת שני"ט, או סמוך לאחריה.

ספר תשובותיו כתב-יד בית דין יפה אבד. תשובותיו פוזרות בכמה ספרים. יוחס לו ספר תיקון סופרים, נוסח כל מיני שטרות, ליוורנו תקמ"ט, ואינו שלו פרט לקטע קטן בסופו. כוחו הגדול היה באגדה ובדרשנות, ובתחום זה ספריו הגדולים והנדירים. יפה מראה על אגרות ירושלמי, היחיד שנדפס בחייו בויניציאה ש"נ. זכה לכמה מהדורות, ונוספו עליו הגהות והשלמות. יפה תאר על בראשית רבה, ויניציאה שני"ז, אך נשלם בשס"ו. הספר העברי הגדול ביותר שנדפס מעולם, ומופיע בו מחירו. נדפס לו מפתח מיוחד, ואינו מצוי. בנסיעתו של הנכד ר' מנחם לאיטליה עם בנו יחידו התנפלו עליהם שורדי ים, ובנס ניצלו לרודוס עם כתבי היד. בבואו לקושטא החל להדפיס בשנת ת"ח על ויקרא, ולשם כך חידשו את אותיות הדפוס השחוקות. ביזמת גביר אחד נשלמה ההדפסה עם של שמות בויניציאה ת"י. 650 עותקים. על במדבר דברים לא נדפס, וכתב היד נמצא בספריית קמברידג'. בספריו פירש את מכלול עניני המדרש, מילותיו ותוכנו, פרשנות ודרשנות עם מקבילות. ציטט חכמים רבים שקדמוהו. או בני זמנו. יפה ענף על המגילות

המלך וליקוטי כלי חמדה, נולד ביום כ"ז כסלו תר"ס לאביו הרב שלמה אליהו מחכמי אר"ץ. עלה בתרע"ט לירושלים, עבר בתרפיט לחברון וניצל בנס, נסע כמה פעמים בשליחויות שונות לחו"ל, הוציא לאור לקדושים אשר בארץ א-ג בכמה מהדורות וכן ספרים נוספים, ממקורבי הסבא קדישא וגדולי הדור, זמן מה רבו של כפר שלם ליד תל-אביב, ביבליופיל בעל ספריה נהדרת, נפטר ביום ג' ט' חשוון תשל"ו, ונטמן בהר המנוחות. ז' מזל בת דינה רינה נפטרה ביום ד' תשרי תשל"ו.

משה דוד גאון, יהודי המזרח בא"י, ח"ב, 311-317, 729, עם חכמים נוספים מבני המשפחה.

445. הרב אברהם לניאדו

בנו של הרב שמואל מגולי ספרד (446). חיבר דרשות על התורה. בניו: א. הרב שמואל בעל הכלים (444); ב. הרב יצחק, אבי הרב אברהם שחי בזמן רבי יוסף קארו בצפת, נשא את בת דודו בעל הכלים, הוציא לאור את ספר כלי יקר של חמיו, וחיבר בעצמו: מגן אברהם – דרשות, ויניציה שס"ג; נקדוהי הכסף – פירוש שיר השירים עם לאדינו, שע"ט; תורת חסד עה"ת, פירוש על מדרש רבה, שו"ת עם הערות, וזין תר"ץ.

ניפ"גירונדי, 6, 12, 34.

446. הרב שמואל לניאדו מאדריאנופול

ממשפחה עתיקה בספרד שממנה גלה. משמעות שמה: בעל צמר או שער, ויתכן: עץ בקשטילית. אחרים מבני המשפחה נקראו גם מלכ"י-שובה, על שם שיר שחיבר אחד מרבניה. אחרי הגירוש מספרד נדד לאדריאנופול, ועמד בקשר עם הרא"ם. בנו: הרב אברהם (445), אבי הרב שמואל בעל הכלים.

447. ר' (יצחק) אייזיק יעקל'יש מקראקא

בנו של הרב יעקב יעקל'יש (233), ונקרא על שמו. מכונה "פאר הנגידים בקראקא". בנה בשנת ת"ד את בית הכנסת המפואר בעיר, ועד היום הוא נקרא על שמו. נפטר בשבת כ"ז סיון ת"י, ונשתמר נוסח מצבתו בספר עיר הצדק, 179. נשא את מרת בריינרל בת הרב ישראל יחיאל הכהן רפפורט מפרג (506), אחותו

בשנת שס"ה. נזכר בשו"ת מהרי"ט, ח"א, קכד. חו"מ, קו.

ספריו: כלי חמדה על התורה והמדרשים, ויניציה שני, ושנית בפראג ש"ע. כלי יקר על נביאים ראשונים, נדפס שם בשנת שס"ג במאה ותשעים עותקים. כלי פז על ישעיה, עם פתיחה מנכדו הרב שלמה ב"ר אברהם לניאדו, ת"ז. שני ספרים נפתחים: תרועת מלך על תהלים מלוקט מספרו כלי חמדה, ליקוטי כלי חמדה עה"ת. לוקט בתרכ"ג ע"י הרב יואל בלאך מאלטגורף בהונגריה, ונדפס ע"י הרב דוד לניאדו בירושלים תרצ"א. כשהוציא את הספרים מהכריכיה והניחם בצד כדי להביא עגלה, נלקחו ע"י זרים ואבדו. מעותק בודד צולם מחדש ע"י בנו ר' שלמה לניאדו בירושלים תשל"ח, עם תולדות המחבר. עוד חיבר ולא נדפסו: כלי גולה על איכה, כלים על נביאים אחרונים, שכל טוב – פירוש על מדרש שוחר טוב שהיה בידי החיד"א, מבקש ה'.

ילדיו: א. ז' בן דודה הרב אברהם ב"ר יצחק לניאדו; ב. הרב אברהם שנקרא "הרב המוסמך", ועלה על כסאו של אביו. מגדולי רבני ארם צובה, תורה וגדולה התאחדו על שולחנו. בשנת שפ"ג הסכים על ספר זהרי חמה מאת זקנו של החיד"א. הניח ששה בנים חכמים, והסתעפה ממנו שושלת רבנים מפוארת שנמשכה בארם צובה מאות שנים. מבניו: 1. הרב לוי אב"ד נוא אמון; 2. הרב רפאל שלמה. מחשובי רבני אר"ץ משנת ת"ק, עד לפטירתו ביום ג' ז' טבת תקנ"ד. החיד"א כותב עליו בשם הגדולים: הרב הגדול מר קשישא, שושילתא דבי נשיאה. ספריו: שו"ת בית דינו של שלמה, קושטא תקל"ז, ובסופו לחם שלמה על לשונות הפוסקים; שו"ת כסא שלמה, ירושלים תרס"א; המעלות לשלמה – דרושים, קושטאנדינה תקל"ז. אמנם הנכון הוא, כי הרב רפאל שלמה היה אחיו של הרב אברהם שנפטר בשנת תק"ז, בנו של הרב שמואל, ב"ר אברהם, ב"ר שלמה "הרב הזקן" מח"ס מדרש שלמה וכתב הקדמה לספר כלי פז, בנו של ר' אברהם "הרב המוסמך".

על כסאו של הרב רפאל שלמה עלה בארם צובה בנו הרב אפרים, שהחל לכהן כבר בחייו בתקמ"ז. ספרו דגל מחנה אפרים נדפס ע"י הרב שלום הראיה בירושלים תרס"ב. בהקדמה הדפיס הרב מאיר ב"ר אברהם לניאדו ב"ר עובדיה בן המחבר, את סדר היחס של המשפחה (נפטר ביום י"ז ניסן תרע"א. בנו הוא הרב שלמה ראש ישיבת פורת יוסף בירושלים, אבי העור"ד מאיר, ואחיו: אברהם, עובדיה דוד).

הרב דוד בן-ציון לניאדו מלכ"י-שובה, מהדיר תרועת

של רבי אברהם שרנצליס בעל איתן האורחי. מצויות שתי נוסחאות מי היו ילדיו. לפי הרב יוסף כהן צדק בספרו דור ישרים: א. הרב ליב יגדול הדור מופלג בתורה ובחסידות, כלשונו של נכדו בעל תשובה מאהבה במגילת היוחסין שלו; ב. מורנו הרב יוסף אבי החבר ר' יהודה ליב בקראקא; ג. הקצין ר' משה פוימ בקראקא, אבי ר' יצחק שנפטר ביום שני ר"ח אדר ת"ק. אמנם רפ"ה ווטשטיין מנאם אחרת בספרו דברי חפץ, 44, 46: א. הרב יעקב; ב. הרב משה שנשא שלוש נשים: 1. מרת חיה בת הרב נחמן ואחותה חוואליש; 2. מרת שפרינצה בת הרב אברהם הכהן; 3. מרת שרה בת הרב זכריה הלוי. היה לה מכבר את בנה הרב אליהו, וממנו ילדה את הרב נתן פייטל שכנראה הוא חתן הרב שלום שכנא כ"ץ (709); ג. הרב יוסף; ד. הרב שלמה, חמיו של הרב אליהו מרגליות בנו של הרב אהרן הי"ד; ה. מרת רוחה; ו. הרב מיכל שנפטר בבחרותו. מצאצאי ר' איזיק ר' יעקליש: הרב דוד בוכנר מבראד (436).

448. הרב יעקב ברז"פ מבראד

בנו של רבי אברהם יקותיאל זלמן פרילס הכהן רפפורט מבראד (449), ומכאן שם המשפחה ברז"פ. מנכבדי בראד. חתנו של רבי דובריש הכהן רפפורט (488) נכד רח"כ, חתן רבי מאיר אביד קסנטיין בנו של רבי יעקב עמדין. בתו נישאה להרב ראובן פופרש מבראד (429).

449. הרב זלמן פרילס מבראד

הרב הגדול הגביר ר' אברהם יקותיאל זלמן הכהן רפפורט, נולד בבראד לאביו הרב מאיר (450), בנו של הרב משה אביד טרנופול. נודע בשם ר' זלמן פרילס, על שם אמו מרת פעריל שילדתו באורח פלא. מחשובי חכמי הקלויז, ומכונה "המפורסם בקדושי ארץ". שאל את המגיד מזלוטשוב לסיבת איחור תפילתו מדי יום (קבוצת יעקב). העניק לאביונים ביד נדיבה, והשיא יתומים על חשבונו. על רוב צדקותיו אמר הבעש"ט, כי פיזר נתן לאביונים, ר"ת של פזר: ר' זלמן פערילס. נפטר ביום ב' תשרי תקנ"ט (ולא תקנ"ח), ונשתמר נוסח מצבתו. נשא את בתו של רבי מנחם מוניש מרגליות מזולקוב (257). בטעות נכתב שהיה חתן גיסו הרב יצחק אביד הרובשוב חתנו של התבואות שור (258), וכן משתבשים שהוא עצמו היה חתן התבואות שור, ומפרטים את צאצאיו (לא נותקה, 291-292). בזיווג שני נשא את מרת ריקל בת רבי משה בושקא אביד טומשוב (661), בנו של רבי צבי

הירש שמוש אביד אה"ו מח"ס שו"ת תפארת צבי. בנוסח מצבתה מפליגים ברוב שבחיה.

ילדיו: א. הרב יעקב מכראד (448); ב. הרב החריף אלכסנדר יצחק מנכבדי בראד, ואחריו בנו הרב רב בריש שנפטר ביום ראשון של ראש השנה תקפ"ו, ונשתמר נוסח מצבתו. היה נכדו של רבי שמחה הלברשטט אביד דעסוי; ג. הרב מרדכי חתן רבי הירץ ר' איסרש אביד ראווה ולמעלה בקודש. בתו מרת יוטא דינה נישאה לרבי יחזקאל צבי הירש בלומנפלד אביד רישא; ד. הרב משה, חתן רבי מאיר אביד האלפין, וי"א חתן הרב יחיאל ביר עקיבא ביר אריה ליב ראש מדינה מבוטשאטש, וכשנפטר נשא את בתו של הרב צבי יהושע הלוי הורביץ אביד טרייביטש בנו של רבי שמעלקא מניקלשבורג, וילדה לו את הרב מאיר ליבש הכהן רפפורט מנכבדי בראד. כשהתאלמנה ממנו נישאה לברוך טעם בזיווגו השני. בנו רבי נפתלי הירץ אביד לבוב (חתן רבי שמחה רפפורט מלבוב נכד רח"כ), הוא אבי רבי צבי הירש ר"מ בישיבת גאוני דובנא, נפטר ביום ג' אדר תרכ"ח, חיבר ספר עזרת כהנים ותוספת העזרה על תורת כהנים (חתן השר ר' צדוק מרשלקוביץ ביר דוד מדובנא, וילדיו: ר' דוד אליעזר, ר' יעקב משה, זו בעל שו"ת חסד לאברהם), חמיו של רבי דובר עליאש אביד קאוולא וקמניץ פודולסק מח"ס כוכב מיעקב על יו"ד, ביר יעקב מוילנא שנפטר בפאלאגי ביום ט' באב תקצ"ח, בהגביר ר' אריה ליב הנקרא ר' ליבלי ר' בערס מוילנא המובא בנשמת אדם כלל מז, חתן רבי חיים הלוי לנדא אביד פודקמין, ונפטר ביום כ"ד תשרי תקצ"א, אחיו של ר' הירש ר' בעס דלהלן, בני רבי דובר שנפטר ביום כ"ח אלול תקל"ט, ביר אליהו פעסעלס מוילנא, חתן אח הגרי"א (וי"א חתן ר' אלחנן ביר שבתי חפץ) ונפטר בערב יום כיפור תקל"א, ביר צבי הירש מוילנא אחיהם של הגיר משה דומ"ץ קובנא והגיר דובר אבי ר' שלמה זלמן אבי הגרי"א, בני הגיר אליהו חסיד שנפטר ביום כ"א אלול ת"ע (חתן ר' פתחיה ביר משה רבקה שנפטר תכ"א, ביר נפתלי הירש סופר מפרג, ביר פתחיה סופר מפרג, ביר יוסף מאובין אוד מוצל מגזירת וילנא, ביר פתחיה משה מקרמניץ), בהגיר משה קרמר אביד ור"מ וילנא שנפטר י"ב חשון תמ"ח (חתן הגיר משה רבקה בעל באר הגולה), ביר דוד; ה. הרב שמעון רפפורט מבראד. בתו מרת הענע היתה זוגתו הראשונה של המנחת חינוך (הרב יוסף באביד ביר שמעון בן המניח, בסוף ספר ענף עץ אבות, הוספות לענפים סי' פ); ו. מרת שרה זו הגיר צבי הירש הורביץ אביד פפרי"מ. נפטרה שם ביום כ"ה טבת תקנ"ו; ז. מרת הינדה זו הגביר החריף ר' אברהם אריה הלוי איש הורביץ בהגיר איציקל אביד בראד ואה"ו (768). נפטר בבראדי ביום

452. הרב מאיר רפפורט מלבוב

בנו של הגר נחמן ליפשיץ (453). יש ונקרא הרב משה מאיר. פרנס ומנהיג בלבוב. מובא בספר זכר החיים של רח"כ בן אחיו, דרוש ו', ובפתח השער לספר ברוך מבנים אשר עה"ת. נשא את מרת לאה בת הגר שמואל שמלקא ז"ק אב"ד אוסטרדה (734). נפטר באוסטרדה ביום ו' כסלו תס"ח (ולא ת"ס). נטע ארזים בישראל: א. הגר יצחק אב"ד ור"מ בקלויז אוסטרדה (806); ב. הגר משה אב"ד טרנופול (451); ג. הגר ברוך אברהם אב"ד פיורדא הורודנא ווילנא, חתן הגר משה אב"ד הורודנא בעל תפארת למשה, נפטר ביום כ"ג ניסן תק"ן (עליו: כלילת יופי, ח"א, דף קב ע"ב-קג ע"א; דעת קדושים, 156-157; ענף עץ אבות, ח"ב, אות פג); ד. הגר ישראל אב"ד ביחאווי זקנו של הר"ל.

אנשי שם, 137.

453. הרב נחמן ליפשיץ רפפורט

בנו של הרב מאיר אב"ד חעלמא (454). נקרא ליפשיץ על שם אמו (ולא אשתו). בטעות נכתב עליו שהיה חתן הרב דוד כתבן חתן הש"ך, והכוונה לבנו הרב שמחה. נשא את (ליפשא) בת הרב יוסף היילפרין אב"ד לבוב (748) חתן המהר"ם מלובלין. כיהן כראב"ד לבוב בחיי חמיו, וחתם שם בשנים ת"ט-ת"י. אחרי פטירתו נתקבל על כסאו כאב"ד. משנת ת"ך לערך אב"ד קרמניץ בוהלין, ומתכ"ג אב"ד דובנא. בשנים תל"א-תל"ב אב"ד בלז, אמנם י"א שהיה שם אב"ד בשנת ת"ז, ומשנים את סדר ערי רבנותו. נפטר לפני תמ"ט.

ילדיו: א. הגר שמחה אב"ד דובנא הורודנא ולובלין (491); ב. הגר (משה) מאיר פו"מ לבוב (452); ג. הגר גרשון אב"ד בלז בתמ"ז. בתו מרת ליפשא נישאה להגר יעקב ב"ר אברהם אבלי אב"ד לודמיר, אבי הרב ישראל אב"ד לוקטש מח"ס הלכה אדם מישראל (אנשי שם, 51); ד. מרת מיכלא ז"ל הגר אברהם הלוי עפשטיין אב"ד רובנא ואח"כ אב"ד רעבניץ בהונגריה. בתו מרת בילא נישאה להרב ראובן, ובנם הגר מרדכי גימפיל אב"ד וינקוביץ ואח"כ דומ"ץ לבוב מח"ס מפלגי ראובן על ש"ס, זולקווא תקל"ה. נותר מהרב אברהם בכתובים ספר שו"ת ברכת אברהם. מובא בתשובות אור נעלם, כח, ופנים מאירות, ח"ב, סה; ה. ז"ל הגר שמואל צבי הירש אב"ד בריסק ב"ר אריה יהודה ליב נכד ה"ח (439).

לדעת הרב אפרתי בספרו תולדות אנשי שם, היה הרב נחמן נכדו של התוספות יום טוב (745), אבל

ד' ניסן תקס"ג, ונשתמר נוסח מצבתו; ח. מרת ביילא מוילנא ז"ל ר' צבי הירש ב"ר דובר מוילנא הנקרא ר' הירש ר' בערס, נפטר ביום כ' אייר תקע"ח. אמנם במקום אחר נרשם שנישאה לר' ישראל איסר לוריא במוהליב, ראה לעיל אצל בני המהרש"ל (74). פירוט צאצאיו בדעת קדושים, 181, וענף עץ אבות, ח"ב, פ; ט. מרת ררעזיל (ולא רייזל) ז"ל הרב אלכסנדר סנדר חיים שור מבראד.

מניו בראש כרם יהושע, אותיות יא, מג (כשיבושים); הרב צבי יחזקאל מיכלוון, בראש מטעמי יצחק ירד, 14-15; תולדות אנשי שם (אפרתי), 24-25, 39; אבות עטרה לבנים, קסח-קסט; לתולדות, 142-145; ברדי, 59, 77, 93; מאורי גליציה, ד, 984-985.

450. הרב מאיר רפפורט מבראד

בנו של רבי משה הכהן אב"ד טרנופול (451). שקע בלימוד התורה, והתרחק משאון החיים. נפטר בבראד ביום ד' אייר תצ"ז, ונשתמר נוסח מצבתו. בזקנותו נשא את מרת פעריל, בתו של: 773. רבי יקותיאל זלמן אב"ד באר. היתה אשה גדולה וחכמה כבת חמישים, ונולד לה באורח פלאי הרב זלמן (499) שנקרא על שמה.

בזיווגה הראשון היתה אשת רבי מנחם מאניש (וי"א משולם פייביש) מרגליות, ונולד לה רבי נפתלי מגדולי חכמי הקלויז בבראד. בשנים תקי"ט – תקנ"ב הסכים על הספרים: בית פרץ, הלכה פסוקה, תפארת ישראל, תיקוני זהב, נפש דוד, סידור התפילה עם פירוש האריז"ל, טל אורות. נקרא על שם אמו פרילש, וילדיו נקראו ברנ"פ (ב"ר נפתלי פריל). בנו רבי מרדכי צבי נשא את מרת באבא בילא בתו של רבי שמלקא מניקלשבורג (843), ונולד להם רבי שמואל שמלקא מאומן אבי רבנים.

לתולדות, 97-98; ברדי, 63.

451. הרב משה רפפורט מטרנופול

בנו של הרב מאיר מלבוב (452). רבה הנערץ של טרנופול. במצבתו נחקק: ומשה עלה אל האלוקים עשיק ז' אדר (ולא אייר) תמ"ג, ולא כפי שנמסר: משה ער משה לא קם כמשה. קבלה בידי נכדיו שצויה קדם פטירתו, שמי מצאצאיו עד עשרה דורות שיהיה בצרה ויעורר רחמים ליד קברו, בודאי יושע. מרחבי גליציה ופולין שלחו כספים לחלק שם לצדקה, וגם המנחת חינוך שלח את נכדו הרב משה לציונו ונענו (נכדו הרב אפרים זלמן היילפרין, צואה, עמ' מ). בנו: הרב מאיר מבראד (450).

רח"נ דמביצר מפקפק בכך, מכיון שלא הביא ראיה לדבר (כלילת יופי, ח"א, קא ע"ב).

עיר גבורים, 43-44; רחובות עיר, 25-27; אנשי שם, 172-174. 215-216, 234 קטו, 239 תמ, 240 תקמה, 246 תמ-תמב.

הערה

454. הרב מאיר רפפורט מחעלמא

בנו של הרב משה ירמיה (גרשון) ר"מ בוינא (455). רבה של חעלמא (ולא של דובנא ובלז). נפטר לפני תכ"ב. נשא את מרת ליפשא בת הגיר נחמן (ולא מרדכי) שרנציל פ"מ לבוב (511). זו הנדיבה השיאה מדי שנה יתום ויתומה, בנתה והחזיקה בית הכנסת אורחים, ופיזרה מהונה לפדיון שבויים. בנם: הגר נחמן ליפשא אב"ד לבוב, קרמניץ, דובנא ובלז (453).

מאורי גליציה, ח"ד, 975-980.

455. הרב משה ירמיה (גרשון) רפפורט מוינא

בנו של הרב שמחה מח"ס קול שמחה (456). ריש מתיבתא בוינא. תשובה ממנו בספר צידה לדרך פרשת בא, ובטעות נדפס שם: משה ירמיה גרשון בהאלוף משה כ"ץ. משום כך נמשכו להוסיף לשמו גרשון. אמנם מסתבר כי החותם שם הוא אחר, ויוזכר להלן. בנו: הרב מאיר אב"ד חעלמא (454).

וכשטיין מרכיב בלוח שבסוף ח"א (ולהלן יצויט מספר העמודים בספר). את ענף המשפחה הוינאי בני הרב משה גרשון כך: א. הרב ישראל יחיאל. נשא את מרת שרה אסתר בת הרב שמעון, ובנם הרב יוסף; ב. הרב שמחה. ילדיו: 1. הרב אברהם, נפטר ביום י"ב כסלו ש"ץ, 120, אבי מרת בת-שבע, נפטרה ביום ה' כ"ה שבט ת"ז, 351; 2. הרב (אהרן) משה, נפטר ביום ב' כ"ט אדר שצ"ט, 190, אבי הרב אליה, נפטר ביום ו' י' כסלו תכ"ב, 416; 3. הרב יעקב? אבי הרב גרשון, אולי הוא שנפטר ביום ט' טבת שני"ט, 16-18, אביהם של הרב משה ומרת פרידל זו' הרב שלמה ב"ר יצחק; 4. זו' בן דודה הרב משה ירמיה גרשון רפא (אינו 455, וג' דורות נקראו בשם משה!); 5. מרת בת-שבע; ג. הרב משה. נשא את מרת חנה, וילדיו: 1. הרב משה ירמיה גרשון. נשא את בת דודו אחי אביו הרב שמחה, ונולד לו: א. הרב יהודה ליב. נפטר ביום כ"ה כסלו ש"ץ, 120, וילדיו: 1. הרב צבי הירש, נפטר ביום ה' י"ח שבט תכ"ד, 442; 11. הילד אליקום. נפטר ביום ג' י"ב אדר"ב שצ"ד, 155; 111. הרב משה

דיין. נשא את מרת שרל בת הרב שניאור פייבוש מבראר. בנו גם: ב. הרב יחיאל. בזיווגו השני נשא את מרת בלה בת הרב בנימין, ונולדו לו ממנה: ג. הרב דוד. נפטר ביום ג' ו' תשרי ת"ז, 240, ואחריו באסרו חג פסח זו' מרת ריזל בת הרב רפאל; ד. מרת שיינה זו' הרב דוד אוסטרליץ; 2. הרב חיים. נפטר ביום ה' אדר שצ"ה, 160-161, ובנותיו: א. מרת אידל זו' הרב ליב ב"ר צבי מבראר, נפטרה ביום ג' י"ב אב ת"ך; ב. מרת מנלה זו' הרב שמואל ננליס ובנם הרב חיים; ג. מרת מטל זו' גרסטל. נפטרה ביום ב' י"ג סיון ת"ט, 278; ד. מרת שרה זו' הרב גרשון; 3. מרת זלדה זו' הרב שמעון ב"ר שמואל פייבוש תאומים. ועיין שם עוד 7-8, 364, 528, על שני ר' גרשון (ב"ר משה וב"ר יעקב) שנפטרו בשנים שמה, תיח.

הערה

456. הרב שמחה כהן רפא מפורט

נולד בשנת שט"ז לאביו הרב גרשון איש פורטו ודרשן במנטובה (457). מתלמידי רשי קצנלבוין (281), עם קרוביו האחים ר' יעקב ור' יקותיאל בני ר' מנחם רפפורט. מגיה ספרים בבית הרפוס של קרובו ר' מנדלין רפפורט בונציה עד שנת שמי"ט. אז שב לבית אביו בעיר פורטו. בשנת שני"ד עבר לפרוסטיץ שבאוסטריה, והדפיס את ספרו קול שמחה, שיר שבו רמזי שבת בהלכה ומוסר, פרוסטיץ שס"ג (ולא ויניציאה שס"ב), ז' עמ' (לפי כרמולי: יד ד'). תרחי השיר שבהתחלה פותחים באותיות הא"ב, ואח"כ: שמחה בר גרשון איש פורט רפא. בסוף הסכמת הגיר יהודה אריה ליב חיות אב"ד ור"מ פרוסטיץ. יצא לאור מחדש עם מראי מקומות והערות ע"י ר' דוד שמחה הכהן רפפורט, לונדון תשנ"ב, י. נד עמ'. בהקדמתו מוסר פרטים לתולדות המחבר. שמו שמחה מופיע בכל כותרות הפרקים. מביא מהספרים תולעת יעקב (גבאי), ספר המוסר (כלץ), ספר החיים ועוללות אפרים. ד"ת ממנו מביא ר' שמעון אוירבך תלמיד המג"ע בסליחת משען לילדים, קראקא שצ"ט, ושוב בפרנקפורט תע"א, דף ט ע"ב. בסוף ימיו עבר לוינא, ושם נפטר בשנת שצ"ה בן שמונים. בנוסח מצבתו הכולל שבחים עצומים, נאמר שחיבר ספרים ובעיקר פירוש משלי. בנו: הרב משה ירמיה (גרשון) ר"מ בוינא (455). וטשטיין מוסיף עוד בן חשוב פרימ בקראקא: ר' שלמה ר' מענקש. נקרא כך על שם חמיו הקצין ר' מנחם ציון המכונה מענקא, שהיה לו בית כנסת על שמו בקראקא אשר נשתכח ברבות השנים. בשנת ת"ז הלוח ר"ש שמונה מאות זהובים להרב נפתלי הירץ אב"ד פינטשוב בנו של הבי"ח. נפטר ביום ד' אלול תל"ד. חמיו נפטר בשמיני עצרת ת', ובנו

ר' אליקים גצל ביום ב' כ"ז תמוז תל"ד (לתולדות גרולי ישראל, א, 11-13).

על בני בניו נמנה ר' יחיאל כ"ץ איש פורט רפא, מראשי עדת ישראל ושתדלן בגירוש וינא ת"ל, כנוכר בשו"ת אהל יעקב, עז.

457. הרב גרשון הכהן רפא מפורטו

נולד ביום י"א שבט רח"צ בפורטו לאביו הרב אברהם (458). מהדיר קול שמחה כותב ששם אביו ר' משה. במקום אחד נקרא ר' גרשם. נתגדל במנטובה עם האריות ר"ש נורלינג, רי"ק נווירא וריי מוסקטו. מגדולי חכמי מנטובה (בשיבוש: מיניבו), הרכיץ בה תורה, והיה דרשן. נפטר ביום י"ז טבת שמי"ה בוינא, יש נסח מצבתו. בנו: הרב שמחה מח"ס קול שמחה (456). ותשטיין סבור שבנו גם הרב ישראל יחיאל מקראקא (506). אביו של בעל איתן האורחי. כרמולי השמיט את הדור של הרב גרשון, וכתב שהרב שמחה היה בנו של הרב אברהם.

458. הרב אברהם כהן רפא מפורטו

בנו של הרב יחיאל רפא מונציה (459). רופא מפורסם באיטליה, רב, פרשן, ומנהיג הישיבה במנטובה, בה נפטר בעשי"ק י"ז חשוון שני"ד. הניח בכתובים את הספר עמודי הגולה הנמצא בספריה הממלכתית בפריס. יחד עם ר' אברהם ב"ר מתתיה בת שבע הגיה את הספר מנחה בלולה, וכתב בסופו התנצלות.

בניו: א. הרב יחיאל. נולד בשנת רצ"ב. תלמידו של מהר"ם פדואה, וידידו של בנו המהרשי"ק. נשא את מרת רחל מרים, נפטרה ט' חשוון שני"ז בונציה, אחות השרים בני קרמי (כרמי-כרמולי) מקרימונה. נפטר בליל ב' י"א סיון של"ז, ונטמן למחרת. בניו: ו. הרב אברהם (מנחם). נולד בשנת שכ"ט. כשנתיתם מאביו גדל בקרימונה אצל אחי אמו, ובמנטובה אצל דודו הרב גרשון. י"א שהיה תלמיד המהר"ם פדואה ובנו המהרשי"ק, עם ידידו הרב יהודה אריה ממדינה. תשובה אליו בספר נחלת יעקב היילפרין, וממנה משמע שהתישב בוירונה. לכבוד חברו שמואל מילדולה חיבר ספר חות ואיר, ביאורים על דרך רמז וגימטריה בסדר א"ב, ואגרת ששלח לרבו הרב שמואל חיים חאסן, ויניציאה שפיט, עם הסכמות רבני העיר: רייא ממדינה, ר' שמחה לוצטו, ור' נחמיה ב"ר ליב סארוואל. חיבר גם: גת רמון – מחברת החרוזות, שמוש אברהם עה"ת, חסדי דוד על תהילים. בזמנו

נשרף בית הכנסת בפורטו בשנת ש"ע; 2. הרב משה (מנחם). יצא לגלילות מדינת פיימונטה, ובשנת שס"ב קבע מושבו בעיר בדיאה (או בריאה). בהמשך לספר מלחמות ה' שנדפס בשס"א, חיבר את הספר פלגי מים, בעסק המקוה ברוזיגו שאסרו האב"ד ר' אבטלין ב"ר שלמה מקונסיליי, ויניציאה שס"ה (או שס"ח). בספר אוסף את דעות האוסרים, ומצרף את דעתו "אמר המגיד" לסתור את פסקי המתירים. נפטר ביום כ"ח תמוז שפ"ב (או שפ"ד) בונציה. ר' אברהם ב"ר משה ראש ומנהיג בסטאלי שבאיטליה, נזכר בשו"ת מהר"ם לובלין, נו; ב. הרב גרשון רפא מפורטו (457).

459. הרב יחיאל הכהן רפא מונציה

בנו של: 460. הרב יקותיאל, בנו של הרב משה מונציה (461). מדפיס בונציה עם רעו ר' יהודה ב"ר יצחק לבית הלוי אשכנזי מפרנקפורט. הדפיס שם בשנים ש"ד-ש"ה את פירושי התורה לבעל הטורים, ריקנטי ורבנו בחיי. בניו: א. הרב אברהם ראש הישיבה במנטובה (458); ב. הרב אריה לייב אב"ד פרג (507); ג. הרב יעקב מפורטו (493) אבי הרב אברהם מנחם (492).

461. הרב משה הכהן רפא מונציה

בנו של הרב יקותיאל הכהן רפא (462). רופא בונציה, בעל מידות נעלות, מכונה החסיד הגדול. נמצא ממנו שטר מכירה משנת רמ"ב על חומש. נפטר בליל ו' י"ט כסלו ר"ן. שני בניו תמכו בלומדי תורה: א. הרב יקותיאל (460); ב. הרב מנחם. מחכמי ונציה בשנת ש"י, ונזכר בשו"ת הרמ"א, נח. נכד מהר"י מינץ (287), הכותב אליו בתשובותיו סי' ט: ידידי האלוף הרב מנחם, על אודות בנך היניק וחכים היקר החה"ש משולם קוזי רפא כ"ץ. כבר זה ארבעים שנה שאלני זקנך האלוף משולם קוזי (463). רושמים גם כבניו את ר' יעקב ור' יקותיאל. כמורכך היה בנו הרב שלמה זלמן דומ"ץ ור"מ במנטובה. בשנת שכ"ו עבר לקרימונה בה נפטר, בעת המחלוקת בפרשת הגט של שמואל מפרושה, לארוסתו תמר בת הרופא ר' יוסף תמרי הכהן. בניו הלכו לגור בקראקא, ובשנת שמי"ה נולד לאחד מהם בנו ר' אברהם. דרשת הבר מצוה שלו ביום ד' טבת שני"ח, נדפסה אז שם בדפוס ר' יצחק ב"ר אהרן מפרוסטיץ, בשם: נקי כפים לבר מצוה, ו' ד'. עבר ללובלין, והוא ראש כהונת המשפחה בעיר, וממנו נפוצו צאצאיו בכל פולניה. אחרי הרב זלמן כיהן במנטובה שנים רבות קרובו ר' משה מנחם כהן רפא, עם ר' זליקמן חפץ ור' מנחם פורט, שתיקנו

בחורף שליו איסור משחקים – לעצירת המגיפה. תשובה אליו: נחלת יעקב, ג, בשנת שמי'. מבני בניו: ר' משה כהן רפא, שהשיא בשנת תלי"ג את בתו תמא נחמה להרב בנימין כהן מח"ס גבול בנימין.

462. הרב יקותיאל הכהן רפא

אבי משפחת רפפורט המפוארת, מיחסי כהונה עד עזרא הכהן-הסופר (465). בספר אגרא דפרקא, אות סט, מביא בשם רמ"ע מפאנו שמרע"ה לא מנה ראשי משפחות רק מי שהיה ראוי להעמיד ששים רבוא, ומוסיף שכן הוא בכל דור מי שנתמנה לראש משפחה ע"י שם הכינוי הורכין, שפירא ורפפורט. החיד"א כותב בשם הגדולים, מערכת ספרים, מנחה כלולה, שמשפחת רפא פורט היא מיוחסת וגדולה באשכנז ופולין. ראש המשפחה ברח מגזירות אשכנז לעיר פורטו על נהר אריגי בפלך וירונה שבאיטליה, וצאצאיו פרו ורבו בקרב הארץ. רפא או רבא משמעותו בגרמנית עורב, עוף שהיה מצויר בחותמם. בסוף ספר מנחה כלולה ציור ידי הכהנים בשעת נשיאת כפים, ותחתיהם עורב. מאוחר יותר נשתלב שם המשפחה רפא עם שם עירם פורטו, ונוצר שם המשפחה

החיד"א 3234567

די יסאלה קנה סתר
על סה אנהג עורקים
תאמר אליו על טבחר
הטאקרים זה קרא העורקים:

סמל משפחת רפפורט

רפפורט. נתחברו עליה כמה ספרים. הרב אליקים ב"ר דוד כרמולי חיבר בתר"ז את הספר העורבים ובני יונה, שלשלת היוחסין של משפחת רפאפורט ומשפחת יונגטובין, רעדלהיים תרכ"א, 48 עמ'. בפרקים א-יד הוא מונה את בני המשפחה המפורסמים באשכנז, מורביה, הונגריה, איטליה וא"י. הוא כותב שנשלח אליו כתב יחוס של משפחת רפפורט עד עזרא הכהן, שנתחבר על ידי זיפן אחד לבקשת ר' מרדכי ליב רפפורט פוימ לבוב בתקס"ה ובנו ר' הירש. לדעתו זהו כתב היחס שהיה באותיות מוחזקות להרב ישראל ב"ר מאיר רפפורט אב"ד ביחוב ישן אבי אמו של הרד"ל, ונשרף. הבאים אחרי כרמולי קבעו כבר, כי ספרו מלא שגיאות. יעקב רייפמאן כתב לרצ"ה בודק חתנו של שיר: תולדות אבי משפחת רפאפורט, נדפס בהשחר שנה ג, ווען תרל"ב, 26 עמ', ובתדפיס נפרד.

חתנו של הרב משולם קוזי הראשון (463). בשורת מהרי"ק, עג, פונה אליו: הגביר החסיד ידיד נפשי הר' יקותיאל כ"ץ רפא. בסי' פ מזכיר את האלופ ר' חיים רפא, שהשתרל להושיב יהודים בארץ הקודש. בנו: הרב משה מונציה (461).

דעת קדושים, 135-137, 143-181; מג"י בראש ברס יהושע, אותיות ט-יא (בשיבוש); ענף עץ אבות, 10, 24-25, 39-41, ח"ב. אותיות, מה, פ-פט; משפחות עתיקות בישראל, 334-335.

463. הרב משולם קוזי

בנו של: 464. הרב משה יעקב כ"ץ. מגדולי רבני איטליה, ופרנס המדינה בזמן מהרי"י מינץ והמהרי"ק. בעל בית הדפוס הראשון לספרים עבריים בפאביה די שאקו שבאיטליה. בשנת רל"ה הדפיס שם את טור אר"ח, ובסופו שיר משלו. סמוך לאחר מכן נפטר, ואלמנתו מרת דבורה ובניה המשיכו את עבודת הדפוס. בניו: א"ב. ר' שלמה ור' משה. אחד מבניו אירס את מרת טריילין בת ר' זוסמן פוימ הקהילה. לאחר מכן ניתק המחזות את השידוך, ואירס את בתו לפרנס העיר מייסטרו בהיתר רבני אותה עיר. הרב משולם הציע את עצומותיו בפני רבני איטליה ואשכנז, ורובם תמכו בו.

465. עזרא הסופר

בנו של שריה הכהן הגדול (466). הוא הנביא מלאכי (מגילה טו.). ראוי היה שתינתן תורה על ידו אלא שקדמו משה, ואילו היה אהרן קיים היה עזרא גדול הימנו בשעתו. ראויים היו ישראל ליעשות להם נס

בימיו כדרך שנעשה בימי יהושע בן נון, אלא שגרם החטא. כשאביו נהרג היה ילד קטן, ואחר-כך יצא עם הגולים לבבל. לא עלה עם זרובבל בזמן הכרת כורש, כי היה צריך לברר תלמודו לפני ברוך בן נריה, וכל זמן שרבו קיים לא הניחו ועלה. עבר בכל הערים לקרוא לבני ישראל לעלות ולבנות את בית המקדש, אבל לא כולם עלו, ואף היו כאלה שחשבו כי שקר דובר ורצו להורגו, אלא שה' קיבל את תפילתו והסתירו. לא עלה מבבל עד שבירר את יחוס עצמו, ועשה את הגולה כסולת ברורת יוחסין.

עלה לארץ עם אלף ושמונה מאות אנשים בראש חודש אב בשנה השביעית, עם אגרת שנתן לו ארתחשסתא הוא דריוש מלך פרס. ראה שנשתכחה תורה מישראל, וחזר ויסדה. גם הלל החזיר עטרה ליושנה כשנשתכחה תורה, ולכן הוא נקרא מתלמידיו. קירב לב ישראל לאביהם שבשמים, והפרישם מנשים נכריות. נקרא סופר מהיר בתורת משה, וקרא בשם המפורש. דייק בהעתקת התורה, ולפיו הגיהו את כל הספרים. יש אומרים שזהו ספר התורה שהיה בקהיר במצרים. כתב את ספרו הכולל את ספר נחמיה, ודברי הימים, עד אליו (ב"ב טו.), היינו עד יחוסו, והיתר השלים אחריו נחמיה. תיקן לישראל עשר תקנות ועוד אחרות, עשה פרה אדומה השניה אחרי משה, קידש את העזרות, והרחיק את הגבעונים. נסתלק בן מאה ועשרים, ביום עשירי בטבת כבסוף מגילת תענית, או בתשיעי בו כלשון הפייטן בסליחות. פטירתו בירושלים, אך לפי המסורות העממיות נפטר בבבל כשהלך בשליחות אל המלך, ומראים שם את קברו בשפך הנהרות פרת וחידקל. רבי אלעזר בן עזריה היה דור עשירי ממנו, ואחריו דור עשירי ממנו רבי עזרא בר בריה דרב אבטולס.

אוצר ישראל, ח, 44-47; סדרי זמנים, 280, 282; חסידה, שמז-שמח.

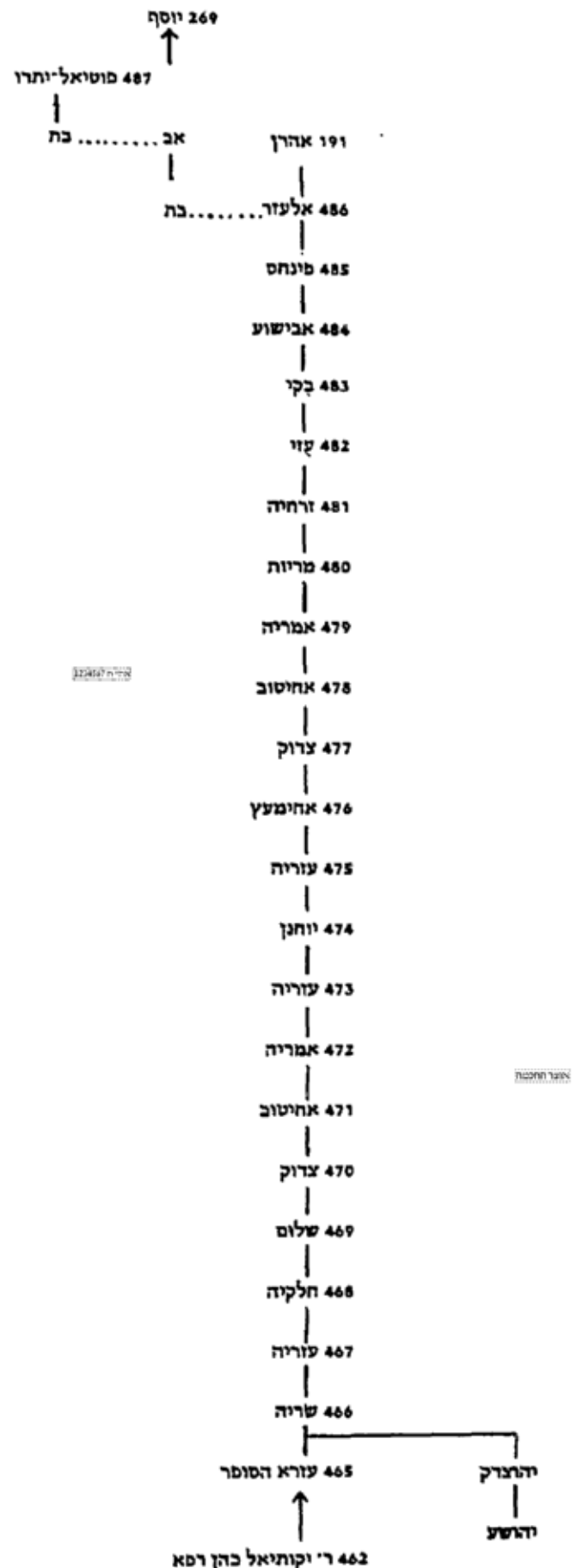
466. שריה אבי עזרא הסופר

אחרון הכהנים הגדולים בבית ראשון, אך לדעת התוספות (יומא ט.) גלה עם יכניה. הוגלה והומת ברבלה בידי נבוכדנצר מלך בבל. נזכר במלכים ב, פרק כה, פסוקים יח-כא, ובירמיהו, נב, כד-כו. בניו: א. עזרא הסופר (465); ב. יהוצדק שהוגלה לבבל, אבי הכהן הגדול ישוע (יהושע) משבי הגולה, אבי יויקים, אבי אלישיב, אבי יודע, אבי יונתן, אבי ידוע, שהיו כולם כהנים גדולים.

יחוסו עד אהרן הכהן נתפרש בספר דברי הימים א, סוף פרק ה, ופרק ו, פסוקים לה-לח, וכן בעזרא.

לוח כז

מעזרא הסופר עד אהרן הכהן

היו פניו בוערות כלפידים. הרואה פניו בחלום פלא נעשה לו (ברכות נו:).

מנשה גראסבערג מראמסגייט, אוצר ישראל, ח, 247-248; חסידה, שסא-שסג.

486. אלעזר בן אהרן הכהן

בנו של אהרן (191). נשיא נשיאי הלוי, ופקודתו שמן המאור וקטורת הסמים ומנחת התמיד ושמן המשחה, פקודת כל המשכן וכל אשר בו בקודש ובכליו (במדבר, ג, לב, ד, טז). נשא אחת מבנות פוטיאל, ואיתא במסכת סוטה דף מג ע"א שאביה מיוסף (269), ואמה היתה בת יתרו (487). למד מפי משה, וישב לימינו. מראשי העדה ומנהיגיה אחרי מות משה, ובחלוקת הארץ נזכר עוד לפני יהושע. סיים ספר יהושע, בכתבו את הפסוק וימת יהושע בן נון. נטמן בגבעת פנחס בנו (485) אשר ניתן לו בהר אפרים. הכהונה הגדולה היתה לזרעו אחריו, כברית אשר כרת ה' עם פנחס בנו. היתה תקופה במשכן שילה שכינה מכני איתמר אחיו (190), אבל שלמה המלך מינה את צדוק (477) מבית אלעזר, ומאז היתה הכהונה הגדולה מוחזקת בידם. בבית שני היו מרובי נפשות, ולהם ט"ז ראשי בתי אב שעבדו במקדש, לעומת שמונה מבני איתמר. שמואל נ. דיינארד ממינאפוליס, אוצר ישראל, ב, 52-53; חסידה, עא-עב.

487. יתרו

שבעת שמותיו: יתר (שייתר פרשה בתורה), יתרו (כשעשה מעשים טובים הוסיפו לו אות וא"ו), חובב (שחיבב את התורה), רעואל (ריע לקל), חבר, פטואל (פיטם עגלים לעבודה זרה ושב), קני (שנפרד מקין). שר בחצר מלך מצרים. בין יועצי פרעה ואיצטגניניו עם בלעם ואיוב, וכיון שברח זכו בני בניו לשבת בלשכת הגזית. כומר במדין, ולא היתה עבודה זרה שלא עבדה. כשראה שאין בה ממש, הרחרח לחזור בתשובה עוד לפני בוא משה. הוציא לאנשיו את כל הכלים, ואמר להם שהזקין ושיבחרו להם כומר אחר. עמדו ונידוהו שלא יעשה לו אדם מלאכה, ולכן הוצרך לשלוח את שבע בנותיו עם הצאן. השליך את משה לכור, וצפורה (נכדתו) פירנסתו עשר שנים. אחר-כך הוציאו שיבוא לאכול לחם, ובשכר זה ישבו בני בניו בלשכת הגזית. בחצר ביתו השריש את המטה שנמסר מאדם לשת עד יוסף, וידע שהעוקרו יהיה מושיען של ישראל, עד שבא משה ועקרו. נתן לו את צפורה בתו, בתנאי שירעה את צאנו, ולא ימול את בנו הראשון. מאז שנכנס לביתו נתברך, ונולדו לו גם

תחילת פרק ז (בהשמטת הדורות 474-479). היה בנו של: 467. עזריה, בנו של: 468. חלקיה, בנו של: 469. שלום, בנו של: 470. צדוק, בנו של: 471. אחיטוב, בנו של: 472. אמריה, בנו של: 473. עזריה שכינה בבית ראשון בימי המלך עזיהו, בנו של: 474. יוחנן, בנו של: 475. עזריה, בנו של: 476. אחימעץ, בנו של צדוק (477), בנו של: 478. אחיטוב, בנו של: 479. אמריה, בנו של: 480. מריות, בנו של: 481. זרחיה, בנו של: 482. עזי, בנו של: 483. בקי, בנו של: 484. אבישוע, בנו של פינחס (485), בן אלעזר בן אהרן הכהן.

477. צדוק הכהן

בנו של אחיטוב (478), ואביו של אחימעץ (476). אילו היו אהרן ובניו קיימים, היה גדול מהם בשעתו. לדעה אחת הוא אהרן הכהן. כהן גדול בימי דוד. שאל באורים ותומים, ועלתה לו. במצות דוד משח למלך את שלמה בנו, ושלמה שילם לו כגמולו ועשהו כהן גדול. שושלתו המשיכה עד ימי החשמונאים, וכל הכהנים נקראים משום כך אחריו בני צדוק. גם לעתיד לבוא ניבא יחזקאל (מ, מו): שומרי משמרת המזבח, המה בני צדוק הקרבים מבני לוי אל ה' לשרתו.

אוצר ישראל, ט, 4-5; חסידה, שע.

485. פנחס בן אלעזר הכהן

בן יחיד לאביו אלעזר (486), ובנו: אבישוע (484). מאשתו שמתה על פניו ירש את גבעת פנחס, אך לא ממורשת אבותיו. קיבל תורה ממשה, ומסרה לעלי (189). נעשו לו שישה או עשרה ניסים כשקינא להשם, ודקר את זמרי בן סלוא מנשיאי שמעון. כשרצו בני שבט שמעון לפגוע בו — ירד מלאך ונגף בהם, עד שעמד פנחס והתפלל עליהם. בשכר מעשהו נעצרה המגפה מעל ישראל, והקב"ה הבטיח לו ברית כהונת עולם. בשליחות משה הלך בראש הצבא לנצח את מדין. הוריד בשם המפורש את בלעם שפרח באויר והרגו בחרבו, ולדעה אחרת מסרו לסנהדרין שהרגוהו. היה אחד משני המרגלים עם כלב שנשלחו לתור את הארץ, כי היה רואה ואינו נראה ולא הוצרך להתחבא. גמר לכתוב פסוק אחרון בספר יהושע על מות אביו. במעשה פילגש בגבעה שאלו לפניו באורים ותומים. היה נגיד על שומרי ההיכל מבית אבות הקרחים. נמנה בן מ"ח הנביאים וגם אליהו, והיינו לפי הדעה שאינם אחד. בשעה שהיתה רוח הקודש שורה עליו,

אביו רח"כ ביקש בשנת תקי"ג שיבחרוהו כרי"מ לבוב, אך גברה ידם של מצודי הרב משה ב"ר צבי הירש מיועס. הלה נפטר באמצע דרשתו הראשונה בשבת לפני הגיעו לארבעים, ואז נבחר רא"ל. גם הוא לא האריך ימים, ונפטר על פני אביו ביום ד' כ"ה (ולא בשבת ז') סיון (ולא כסלו) תקי"ט (ולא תקי"ט, תקי"ג). ידוע נוסח מצבתו. רח"כ חשב שהוא היה הגורם לפטירת הרב משה מיוס, ולכן השיא את נכדתו לצדיק רבי אליהו מיועס בנו של הרב משה. כמורכב השיא את בנו הרב מרדכי מיועס, לנכדתו של רבי דוד אלטשולר בעל המצודות. הסכמותיו מתק"ח – תקי"ט פוזרות בספרים שונים. תשובותיו בשו"ת רח"כ של אביו, ארי"ח, כה, יו"ד, מה, מו, אה"ע, טו. נשא את בתו של הרב דב בריש אב"ד רישא ולבוב (494).

בניו: א. הרב דובריש אב"ד מזבז (322); ב. הרב משה שמחה אב"ד בוליחוב (כתקי"ג) וירטשוב. בפנקס, ח"ב, 73, כתב זאת בטעות על אביו רא"ל. נקרא "הגדול" מלבוב. נפטר בשנת תקס"ה. תשובה אליו: שו"ת רח"כ, אה"ע, סא. פרטים אודותיו: לקורות, 111, פנקס, 73, בניו: 1. הרב אריה ליביש אב"ד קוריץ; 2. הרב משה שמחה "הגדול" מלבוב, אבי הרב שמואל מלבוב, אבי רד"כ בעל דרך המלך; ג. הרב שמחה מלבוב, חמיו של הרב נפתלי הירץ מלבוב ב"ר משה ב"ר זלמן פרלס מבראד; ד. בילא זו"ר נתן חמיו של ר' מאיר צבי ברווה ש"ץ אצל החוזה, אבי מרת בלומא, אם הרב נתן הלוי רוזנפלד שכתב זאת בהקדמת ספרו שו"ת מנחה קטנה. אנשי שם, 41-43; הרב ראובן מרגליות, סיני, כו, רח-ריט.

490. הרב חיים כהן רפפורט רח"כ מלבוב

נולד ביום ה' כסלו ת"ס לאביו רבי שמחה אב"ד דובנא הורודנא ולובלין (491). בילדותו קבע את בית מדרשו בסלוצק. נתקבל לרבנות זיטל בה תפס ישיבה בתפי"ט. משנת ת"צ אב"ד סלוצק, ומשנת ת"ק אב"ד ורי"מ לבוב על מקומו של הג"ר אריה ליב ב"ר שאול שעבר לאמשטרדם. מתקכ"ג אב"ד כל מדינת רוסיה היא גליציה המזרחית. בשנת תקי"א חתם נגד רבי יונתן אייבשיץ, וכנראה חזר בו אחר כך ולא רצה להתערב יותר במחלוקת. ראש המרברים בפולין, ורדף את שרידי כת צבי שבור. היה אחד משלושת הרבנים שנבחרו על ידי רבני פולין, להתווכח בימים כ"ג-כ"ז תמוז תקי"ט עם הפרנקיסטים באקדמיה בלבוב. הלך כגיבור חיל לבוש לבנים וניצחם, וכל השרים הללו: אין זאת כי אם רוח אלוקים בקרבם. היה בידירות עם הבעשיט שנסע אליו לקיים שימוש

בנים. כששמע קריעת ים סוף ומלחמת עמלק בא אל מחנה ישראל, מל עצמו, וירד לו המן. חזר לארצו לגייר את בני מדינתו הם בני הקני, לשלם חובותיו כדי לפרנס העניים באותה שנת בצורת, ולהחזיר הפקדונות שהפקידו אצלו, לבל יתחלל השם. משה שלחו בכבודו של עולם, ונתן לו מתנות רבות. הקב"ה קירבו, אבל לא בחרו. וזה לחיים שלא בצער בלי יצר הרע בעולם הזה, וכשיגלה הקב"ה שכינתו, ישלם לו ולבניו שכר טוב. אלעזר הכהן (486) נשא את בתו או בת בתו. מצאצאיו: יעל אשת חבר הקני, שנתנה מחסה לסיסרא כשם שזקנה נתן למשה הנדף. ר' יקותיאל יהודה גרינלד, אוצר ישראל, ה, 250-251; חסידה, רמה-רמז.

488. הרב דובריש הכהן רפפורט ממזבז

בנו של הרב אריה ליב מלבוב (489), בנו של רח"כ. בשנת תקי"ד לערך נשא את מרת מרים, בת רבי מאיר אב"ד קסנטין (512) בנו של היעב"ץ. סמך כמה שנים על שולחן חותנו, ובשנת תקל"א נתקבל לרבנות מזבז. נפטר ביום כ"ד ניסן תקס"ג, והנכון: י' ניסן תקפ"ג. רבנות מזבז הוחזקה בידי נכדיו עד לשואה. ילדיו: א. הרב חיים אב"ד אוסטרהא. נשא את מרת הענא בת הג"ר אבא כהן נכד הג"ר פייביש אב"ד קראקא. ספרו שו"ת מים חיים עם אוצרות חיים עה"ת נדפס בוויטאמיר תרי"ח, ע"י בנו הרב יעקב שמילא את מקומו ברבנות אוסטרהא ונפטר לפני תרכ"ו, בסיוע הבן השני ר' יקותיאל זיסל ממינסק. בספר משוקעים רבים מחידושי אביו ורח"כ אבי סבו; ב. הרב מאיר. חמיו של הרב שאול ישכר כ"ץ רפפורט, אבי הרב מנחם אב"ד רישא; ג. הרב צבי אריה. נשא בתקל"ו את פייגא בתו של הרב נחמן רפפורט אב"ד גלינא בנו של רח"כ. נפטר ביום ה' טבת תקי"ץ. נוסחי ותמונות מצבתו ומצבת אביו, מסילות, כ, 52; ד. זו"ר הרב יעקב ברי"פ מבראד (448); ה. זו"ר הגביר ר' שלמה זלמן הכהן זוסמן מאוסטרהא אבי המשפחה המפוארת (מזכרת לגדולי אוסטרהא, 295-302, 314-319). חיבור בכתב ידו של ר"ד נמצא בניו יורק בגניו הרב אברהם אהרן לעזער, וקטעים ממנו נדפסו בכרם שלמה, אלול תרש"מ, י-יא, ניסן תש"ן, ח"ט, מניא, 5.

489. הרב אריה ליב הכהן רפפורט מלבוב

בנו של רח"כ אב"ד לבוב (490). זמן מה אב"ד פשוורסק. דומ"ץ לבוב ח' שנים, ותוך העיר ז' שנים. חתימותיו בפנקס הקהל מופיעות כבר משנת תק"ב.

לרבנות לבוב על מקום זקנו. בהיותו בדרך בשברשין נפטר ביום ז' אב תע"ז (ו"א תע"ח, אבל לא ת"ק), ונשתמר נוסח מצבתו. נטמן שם ליד צדיק שקיבל רבנות בלא הסכמת וד"א, והזיקה לו הקפדת מהר"ם מלובלין. נעקר עץ כדי לפנות לו מקום, ונכדו הרב ביק מברוקלין ראהו שניכר גם בימינו. הבטיח לכל יוצאי חלציו, שיוושעו כשיתפללו ליד ציונו. מכל כתביו נותרו רק ג' הדרשות שדרש בהורודנא בשנים תס"ב–תס"ח, ונדפסו בספרו של בנו זכר החיים. דרשתו: כרם שלמה, שבט-אדר, תש"ן, יטו, פקסימיל, ד"ת, אלול תשנ"א, ז-ח.

חלוקות הדעות מי היה חמיו. יש רושמים שנשא את כתו של: 977. הרב ישראל סווינצ'ער אב"ד דובנא ולוצק, בנו של הגביר ר' מרדכי יוליש מקראקא (807). כרמולי סבור שהיה חתנו של: 978. ר' ירחמיאל מיזס פוי"מ לבוב. לפי ענף עץ אבות היה חתן הרב דוד כתבן מזולקווא (498). יש מונים לו רק שלושה בנים, את רח"כ ועוד שנים. למעשה נטע עשרה ארזים מורי הוראה בישראל: א. הרב צבי הירש אב"ד וולקוביסק; ב. הרב נחמן אב"ד וויסוקי שבליטא. העירני ר' אליעזר דלמן מלייקוד, כי בענף עץ אבות נרשם פעמיים שהוא שהיה חתן ר' דוד כתבן, ולא אביו; ג. הרב ישראל אב"ד פיעסק וראב"ד וילנא, חמיו של רבי יצחק מוולוז'ין אביהם של רבי חיים ורבי זלמלה. י"א שהרב יוסף ממינסק דלהלן הוא שהיה חמיו; ד. הרב שלמה אב"ד חלמא (ער תפ"ב) ופוזנא. חתן הרב מרדכי ב"ר ישראל אב"ד דובנא. בנו הרב צבי הירש אב"ד מיר בליטא, אביהם של הרב יוסף משה שמחה אב"ד זמיגרוד ואונצדורף מח"ס בגדי הקדש על אבות, ושל הרב נחמן אב"ד וילנא, אבי ר' שאול מהרובשוב, אבי מרגאלי ז"ל הרב יהושע השל אב"ד אחיין וטיטשין ברוסיה, זקנו של ר' יעקב לרר מצשינוב. אליו ואל הסמיכת חכמים התייחסו שייר ואחיו ר' יעקב שמואל בלבוב; ה. הרב חיים מלבוב רח"כ (490); ו. הרב זאב וולף אב"ד באר: ז. הרב גבריאל; ח. הרב גרשון אב"ד בכמה קהילות ובדרוזן, עד אוברנהיים שבאלזס, ולבסוף במגנצא בה נפטר ביום א' כ' אייר תקכ"ח; ט. הרב יוסף אב"ד פיעסק ומינסק. י"א כי הוא חמיו של רבי יצחק מוולוז'ין; י. הרב בנימין אב"ד קלוש ומי"מ בברזאן מח"ס גבולת בנימין (כתולדות אנשי שם מונה אותו כבנו של ר' נחמן, ומציב במקומו את הרב ברוך אב"ד פיורדא); יא. ז"ל הרב מאיר ב"ר יצחק איזיק גינצבורג, אב"ד וויזון, דובנא וכל מדינת רוסיה. בתולדות אנשי שם וענף עץ אבות מוסיפים גם: יב. ז"ל הרב אברהם קצנבלויגן אב"ד בריסק, ב"ר דוד אב"ד אה"י על מקום אביו הכנסת יחזקאל; יג. ז"ל הרב שלמה זלמן אב"ד ביאלע. בהקדמת שו"ת רח"כ החדש מוסיף: יד. מרת יענטא ז"ל הרב צבי הירש אב"ד הלברשטט; טו. מרת רבקה ז"ל הרב אריה ליב

חצ"ד – תק"ד; הרב נתן נטע ב"ר יעקב אשכנזי (יירד, לו-לט); הרב פנחס הורביץ ההפלאה (אה"ע, יא, יב); הרב צבי הירש (יירד, מג); הרב שלום שכנא (אה"ע, לו-לט). כמדין: לחתן אחי הרב צבי הירש (אה"ע, עח, עט); לביד הרב מרדכי גימפל ב"ר ראובן מלבוב מח"ס מפלגי ראובן (יירד, נו); העגונה עלקא בת גיסו הרב זאב וולף (אה"ע, כז); ש"ב הרב יוסף יוסקא (אה"ע, סז). תשובתו מתקכ"א למח' רבי איציקל מאה"י, מטעמי יצחק. י"א תשובתו מכתב יד, ספר הזכרון לר"ח שמואלביץ, שכג-שכט, ובסוף תשובותיו מהדורת תש"א.

תשובות אליו: בת עיני ה בתקכ"ד; נ"ב, קמא, יו"ד, יג. הסכמת מקסימיל לספר משנה ברורה והלכה ברורה מתקט"ו, כרם שלמה, כסלו תשמ"ו, מד-מה, מח, וכן ד"ת ופקסימיל, ניסן תשמ"ח, וב-יד.

זכר החיים, נקרא ג"כ בשם דרושי ר' חיים כהן בהלכה ובאגדה שנשא בלבוב, למברג, דפוס ר' ישראל אלימלך שטאנר, תרכ"ז, ד, צב ד', עם הסכמות מהשואל ומשיב (עם ד"ת) והמנחת חינוך. המוציא לאור הוא נכדו הרב ראובן רפפורט מטרנפול שצירף את הערותיו, ומכר את הזכויות למדפיס תלמידו של השור"ם. בהקדמתו המליצית הוא כותב, שדרך הלימוד בומגנו אינה מוצאת טעם בפלפול של אז, לקרב בזרע מאמרים סמוכים. גם כאן הציג מכתב תעודה מש"ב ריניה ברנשטיין. הדרשות הן מהשנים תקט"ו – תק"ל לפי סדר השנה: ראש השנה, שבת שובה, בראשית, הכנסת ספר תורה, שבת הגדול, שבועות, הספרים וליקוטים. בסוף תשובות מהמהדיר, ושתיים מרבי יוסף שאול נתנון.

קונטרס חרב פיפיות להבדל מאנשי ש"צ, נחתם בתקט"ז על ידי גדולי הדור שנאספו בבראד ובראשם רח"כ. אינו מצוי, והדפיסו הרב יוסף כהן-צדק באוצר החכמה.

כלילת יופי, ח"א, קלו ע"א-קמ ע"א; אנשי שם, 69-72, 236-238; תולדות הפוסקים, 378-379; מליצי אש, א, תמח, 25-כו; מחברת י"א קמלהאר; מרגליות, ב, 534-535; אנציקלופדיה עברית, לא, 299.

491. הרב שמחה כהן רפפורט מדובנא הורודנא ולובלין

בנו של הרב נחמן ליפשיס אב"ד דובנא, בלו, לבוב וקרמניץ (453). יש אומרים כי הוא שהתייחס אל הרב אברהם מנחם רפא מפורט (492). בצעירותו בתמ"ט אב"ד דובנא על מקום אביו, ובאותה שנה נתקבל להורודנא על מקום מהר"ם זיסקינד מרוטנבורג שעבר ללובלין. היה שם בוער ארבע הארצות יותר מעשרים שנה. מתע"ד לערך רבה של לובלין, ארבע (ולא ארבעים) שנים. נקרא בשם הרבי ר' שמחה כי היה רב רבנן, ודרש חידושי גפ"ת פעמיים בשבוע. נתקבל

493. הרב יעקב הכהן רפא מפורט

בנו של הרב יחיאל מדפיס בונציה (459), אמנם יש שכתבו שהיה בדורו של הרב יקותיאל (460). בנו: הרב אברהם מנחם מח"ס מנחה בלולה (492).

494. הרב רב בריש מרישא ולבוב

בנו של: 495. הגיר אריה ליב אביד ומושץ. בשנת תק"ה רבה של קוזניץ בגליל לובלין, בשנת תקי"ד אביד קרשניק בה חתם בועד ארבע הארצות למען רבי יונתן איכשיץ, בשנת תקי"ח אביד רישא, ומשנת תקי"ט ר"מ האחרון ומויץ בלבוב על מקום חותנו הרב אריה ליב (489) בנו של רח"כ. מחותנו מזכירו בשו"ת רח"כ, יו"ד, טו. חתום בפנקסי הקהל בלבוב בשנים תקכ"ו – תקל"ז. נפטר ביום ב' ג' אייר תקל"ל, ונשתמר נוסח מצבתו. בובר מתקן שצ"ל תקל"ט, כי נאמר בה שכיחן כאן כאביד י"ד שנה, והועד כי בתקל"ו נכח בדרשת האורח הרב יחזקאל פייבל ב"ר זאב וולף מ"מ דוילנא. בספרים רבים הסכמותיו מהשנים תקכ"ה – תקל"ז.

אנשי שם, 51-52.

496. הרב שמואל שמלקא מפרמישלא

בנו של הרב מנחם מנדל מסלונים (497). בשנת תע"ז היה מועמד לרבנות פרעמישלא, מול הרב חיים יונה תאומים. נתמך על ידי השלטונות, נגד רצון וד"א. בשנת תע"ח עבר לרבנות העיר אחרי שהודח הרב תאומים, ונתגלע סכסוך חריף שנדון בוד"א. בתו מרת מרים נישאה לרח"כ (490), ותשובתו בשו"ת רח"כ, אה"ע, נו-נו. בגלל גילו ומחלתו הסכימו השלטונות בשנת תצ"ב, שיבחר לרבנות העיר בנו הרב יחיאל מיכל שנקרא ר' מיכלי ליטווק. הכן נזכר בלוחות עדות בין מצודי ר"י אייכשיץ. נפטר בשנת תקל"א. רבה של פשמישל היה אמור להיות בנו הרב נח אביד שריגורד, אלא שנפטר בשנת תקכ"ח. אז עלה על כס הרבנות אחיו הרב אריה ליב ברי"מ שכיחן בשנים תקל"ב – תקל"ה, ועבר ללבוב כמ"מ ומויץ עד לפטירתו בשנת תק"ע. כס רבנות פשמישל הוחזק במשפחה מתקל"ו על ידי הרב יעקב מנחם מנדל חתנו של הרב מיכל. היה עד אז רבה של טורקא ונפטר בתקנ"ב. (בן משפחתו: ר' שמואל וואהל ובנו ר' יצחק). המשיך אחריו בנו הרב יוסף אשר אהרנברג.

פנקס סלונים, ח"א, כט; ספר פשמישל, 61-63.

אביד נובהרדוק מח"ס דברי אריה. בנו הרב שמחה נולד בלובלין ביום י"ח אלול תע"ז. רא"ל נפטר ביום כ"ח טבת תקל"א, וזו ביום כ"ג טבת תקל"ז; טז. זו הרב חיים יהודה ליב איטינגא אביד לבוב. תשובה אליו: לגיסי ומח', שו"ת רח"כ, חו"מ, ז. יש מוסיפים גם: יז. זו הרב מרדכי מלוצק (848), חמיו של רבי צבי הירש הורביץ אביד טשורטקוב.

כלילת יופי, ח"א, קא ע"א-קד ע"ב; אנשי שם, 215-216.

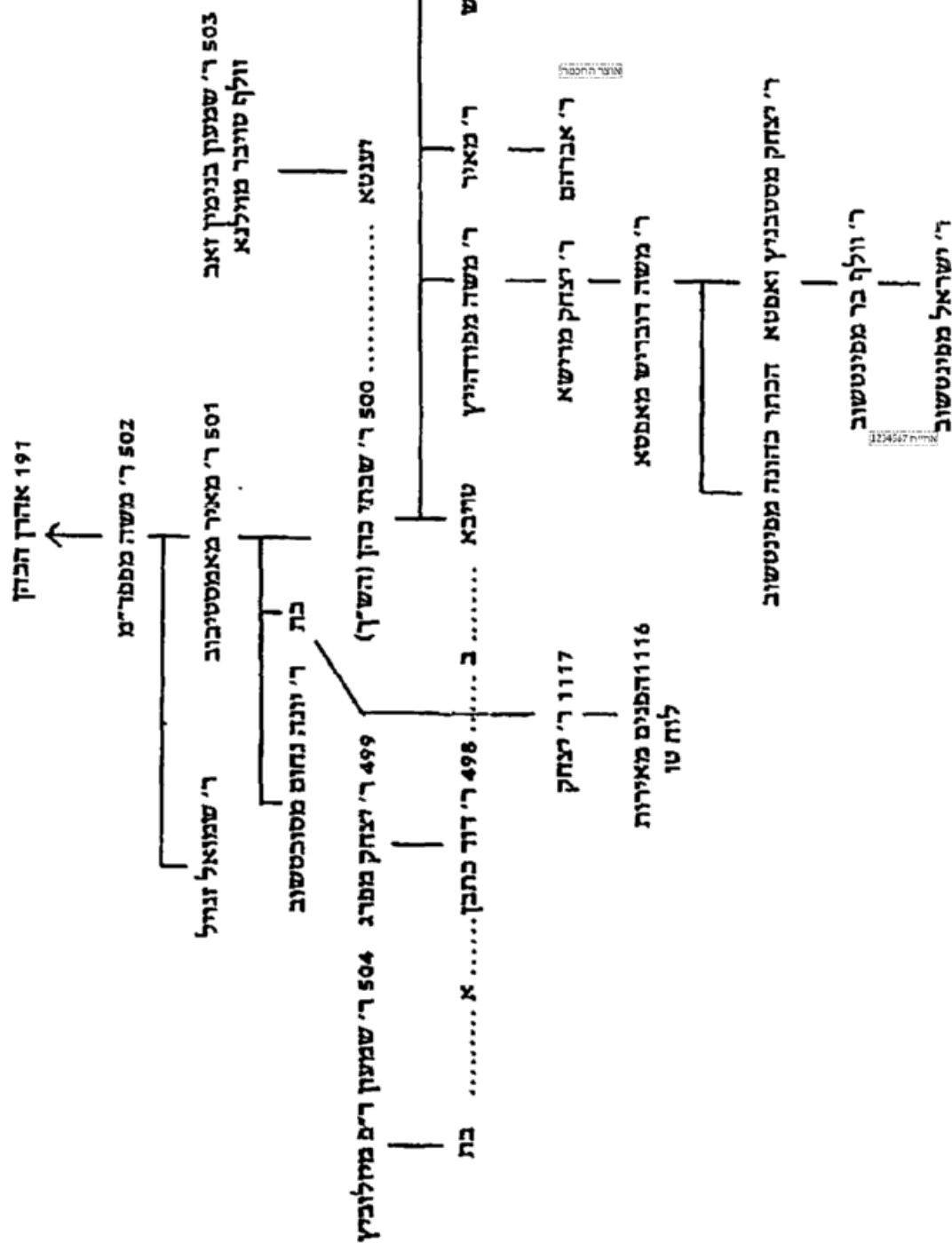
492. הרב אברהם מנחם הכהן רפא מפורט וירונה וקרימונה

בנו של הרב יעקב מפורט (493). מאבות משפחת רפפורט. אביד לובלין התייחס אחריו, ואולי הוא הגיר שמחה (491). רב מלומד ופרשן במאה הרביעית לאלף השישי. בבחרותו למד תורה בונציה, ועסק גם בקבלה. ברקדוק שמע לקח מפי רבי אליהו בחור. שלט בלשונות איטלקית, גרמנית ולטינית, בחכמות רבות, ובמיוחד ברפואה. היה עד לשריפת התלמוד בשנת שי"ד, וקיבל עליו את יום השריפה כיום צום לכל ימי חייו. משנת שכ"ג עסק בהגהת ספרים עבריים כגון ילקוט שמעוני, ולאחרים סיפח הקדמות ושירים. אחריכך נקרא לרבנות וירונה, והגיה שם את מחצית הרמב"ם שנדפס בשנת של"ד. נתקבל אז כאחד מרבני העיר קרימונה, ושם נפטר בכסלו שני"ז. בנו הרב יעקב חיבר קיצור שרש ישי, פירוש על רות, שמ"ב.

חיבורו העיקרי הוא מנחה בלולה שהשלים בשנת שמ"ב, ונדפס בוירונה שני"ד, ג, רט ד', וצולם מחדש בירושלים תשל"ב. זהו פירוש על התורה שנדפס בכמה חומשים. בהקדמתו המליצית אלף מילים שבכל אחת האות ב, ואותה הוא חותם: מבני העורבים בן יעקב, אברהם מנחם פורט הכהן אשכנזי. מגיה הספר היה קרובו הרב אברהם ב"ר יחיאל (458). כנראה הוא שחיבר לידידו ר' יעקב איש מוגיל, את כתב הצופן הראשון בעברית שיאפשר לכתוב איגרת שלא תובן רק למוען, והיינו מדע הקריפטוגרפיה. צמנת מענח. נדפס אולי בסביוניטה, בשנת שי"ז (לפי בן יעקב: פיררה שט"ז), ד עמ'. כמוכן חיבר מאמר על הוכחת מציאות השרים, ושני חלקי שו"ת שהיו אצל ר' שלמה ב"ר ישראל בסאן בוירונה. תשובה אחת נכללה בפחד יצחק, ערך דגים.

נפייגירונדי, תולדות גדולי ישראל וגאוני איטליאה, 35, 41, 343; מרגליות, א, 70.

לוח כח משפחת הש"ך

497. הרב מנחם מנדל מסלונים

אביו של הרב שמואל שמלקא אב"ד פרמישלא (496). ריי לוינשטיין קורא לו (הפלס, ב, 684) רמ"מ פוטיקר אב"ד ברון שנפטר בלבוב ביום ג' טבת תע"ז, חמיו של הרב דוד שמואל שמלקא מקראקא שנסע לדלוושיץ בגליל פינטשוב, ושם נפטר בחודש אב תקי"א.

498. הרב דוד כתבן מזולקווא

בנו של: 499. הרב יצחק מפראג. נקרא כתבן. מנהיג מדינה, ופרנס ועד ארבע הארצות. נשא בזיוויר את בת רבי שמעון כ"ץ רפפורט אב"ד יזלוביץ (504), ובשנית את מרת טויבא בת הש"ך (500), (וי"א להיפך). נזכר בזולקיב משנת תמ"ז. נפטר שם ביום ב' ה' אייר תנ"ח, ונשתמר נוסח מצבתו. לפי מגילת יוחסין אחת נפטר בצעירותו, ואלמנתו נישאה לרבי אהרן מגזע צבי, אבי רבי משה אבי רבי אהרן מגיה ספר הארוך מש"ך. אין זה נכון, כי כל בני המשפחה טמונים יחד בזולקיב, ובודאי לא עקרה אלמנתו למקום אחר. בנותיו: א, מזיווגו הראשון מרת בילא, ז' השניה של רבי יצחק באב"ד מבראד (900) אם בנו רבי יעקב; ב, מזיווגו השני ז' רבי נחמן ב"ר שמחה רפפורט אב"ד הורדנא ולובלין, וצ"ל ז' בנו הרב שמחה אב"ד דובנא (491).

גזע תרשישים, טו: קריה נשגבה, 21-22: הרמ"א, מהד' ב', שיג-שיד.

500. רבי שבתי כהן הש"ך

נולד באמסטיבוב בשנת שפ"ב כבכור לאביו רבי מאיר (501), וקיבל ממנו את ראשית חכמתו בתורה. אחר כך נשלח ללמוד בקראקא, ובה קבע את דירתו אצל ש"ב המגלה עמוקות שגידלו כבן. אחרי פטירתו בשנת שצ"ג נסע לטיקטין לשיבת המגיני שלמה, ועבר עמו לקראקא. הלך ללובלין ללמוד מפי רבי השיל ורבי נפתלי כ"ץ, והמשיך לחלנא. שם נשא את מרת יענטא, בת הגביר ראש ומנהיג הקהל הרב שמעון בנימין זאב וולף טויבר (503). נפטר בזולקווא ביום ב' י"א אייר תס"ה (או תס"ח). בהשפעת חמיו נתקבל בגיל צעיר כחבר בית דינו של האב"ד רבי משה בעל חלקת מחוקק, יחד עם הדיינים מחותניו השער אפרים ורא"ש קידנובר. שקע בהתמדה באהלה של תורה, ללא כל דאגות פרנסה.

ספרו שפתי כהן שעל שמו נקרא, הדפיס בקראקא ת"ז בהיותו בגיל כ"ד על שו"ע יורה דעה, עם י"ח

ציור דמוני של הש"ך

הסכמות מרביות ומגדולי הדור. בהקדמתו ובשירו הוא מעיד, כי שנים רבות לא ישב בסוד משחקים, ולא נתן שינה לעיניו ותנומה לעפעפיו, ושקל את הכל מאה פעמים ואחת עם חברים מקשיבים. באותה שנה יצא לאור בלובלין הטי"ז י"ד, ובסופו דף השגות

שער הדפוס הראשון של שפתי כהן, קראקא ת"ז